

**Stichting
Pensioenfonds
van de KAS BANK**

Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK
De Entree 500, 1101 EE Amsterdam ZO
Website: www.pensioenfondskasbank.nl

Ingeschreven in het Handelsregister van
de Kamer van Koophandel
onder nummer 41200423

**Verslag over het boekjaar
1-1-2017 t/m 31-12-2017**

Inhoud

	Pagina
Voorwoord	5
Verslag van het Bestuur	
Kerncijfers	7
Organisatie pensioenfonds	9
Het pensioenfonds	14
Financiële positie van SPKB	15
Pensioenregeling 2017	16
Premiebeleid	17
Ontwikkeling deelnemersbestand	18
Toeslagbeleid en toeslagverlening	18
Communicatie	19
Beleggingen	20
Uitvoeringskosten	23
Governance	25
Uitbestedingsbeleid	28
Risicomanagement	29
Vooruitblik 2018	33
Actuariële paragraaf	34
Visitatiecommissie	
Verslag van de Visitatiecommissie	37
Reactie Bestuur op het verslag van de Visitatiecommissie	39
Verantwoordingsorgaan	
Verslag van het Verantwoordingsorgaan	41
Reactie Bestuur op het verslag van het Verantwoordingsorgaan	44

Pagina**Jaarrekening**

Balans per 31 december	46
Staat van baten en lasten	48
Kasstroomoverzicht	50
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	51
Algemene grondslagen	51
Specifieke grondslagen	52
Bestemming van Saldo van baten en lasten	58
Gebeurtenissen na balansdatum	58
Toelichting op de balans per 31 december	59
Toelichting op de staat van baten en lasten	64
Risicoparaagraaf	70

Overige gegevens

Statutaire resultaatbestemming	79
Actuariële verklaring	79
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	81

Voorwoord

Voor u ligt het verslag over het boekjaar 2017 (hierna: het verslagjaar) van de Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK. Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK (hierna: SPKB), statutair gevestigd in Amsterdam, is opgericht op 8 december 1953. De Stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41200423. SPKB is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie. De laatste statutenwijziging was op 30 juni 2014.

Belangrijke zaken in 2017 voor SPKB waren:

- Het onderzoek met betrekking tot de toekomst van het fonds;
- De beheersing van de uitvoeringskosten;
- De aanpassing van de pensioenrichtleeftijd van 67 jaar naar 68 jaar met ingang van januari 2018;
- Het uitzetten van Investment Cases ten behoeve van de beleggingsportefeuille.

Dit verslag wordt uitgebracht in overeenstemming met de statuten van het fonds.

Het Bestuur van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK

Verslag van het Bestuur

Kerncijfers

	2017	2016	2015	2014	2013
Aantallen					
Actieve deelnemers	457	537	656	648	721
Gewezen deelnemers	1.115	1.125	969	939	842
Pensioengerechtigden	390	386	379	373	368
Totaal	1.962	2.048	2.004	1.960	1.931
Toeslagen					
Indexatie actieven	0,00%	0,00%	1,00%	0,80%	0,00%
Indexatie inactieven	0,00%	0,00%	0,50%	0,40%	0,30%
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
Belegd vermogen	319.903	317.780	286.047	287.571	221.950
Beleggingsopbrengsten	7.459	23.731	-149	56.129	3.011
Beleggingsrendement	2,4%	8,3%	0,2%	24,3%	1,5%
Benchmark	1,6%	9,1%	0,2%	21,3%	1,8%
Reserves					
Algemene reserve	46.640	31.295	26.670	43.023	26.891
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	276.801	284.655	262.963	244.722	197.824
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	911	744	177	0	0
Totaal technische voorzieningen	277.712	285.399	263.140	244.722	197.824

	2017	2016	2015	2014	2013
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	7.316	9.720 ¹⁾	9.249	13.984	7.398
Pensioenuitkeringen	5.561	5.268	4.994	5.031	4.653
Vermogenssituatie en solvabiliteit					
Pensioenvermogen	324.352	316.694	289.810	287.745	224.715
Pensioenverplichtingen	277.712	285.399	263.140	244.722	197.824
Aanwezige dekkingsgraad ²⁾	116,8%	111,0%	110,1%	117,6%	113,6%
Vereiste dekkingsgraad	115,0%	114,7%	114,7%	111,9%	113,4%
Beleidsdekkingsgraad (BDG) ³⁾	115,0%	105,0%	111,2%	118,9%	n.v.t.
Reële dekkingsgraad ⁴⁾	92,4%	85,5%	89,3%	n.v.t.	n.v.t.

1) Inclusief € 1,1 miljoen incidentele bijdrage werkgever.

2) De aanwezige dekkingsgraad wordt berekend door het pensioenvermogen te delen door de pensioenverplichtingen ($324.352 / 277.712 \times 100\% = 116,8\%$).

3) De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad.

4) De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de zogenoemde "indexatiedekkkingsgraad", de dekkingsgraad waarbij volledige toeslagverlening op basis van prijsinflatie mogelijk is, onafhankelijk van de eigen toeslagambitie van het fonds.

Organisatie pensioenfonds

Bestuur

Het Bestuur van pensioenfonds van de KAS BANK is paritair samengesteld en bestaat uit 6 personen. Daarvan zijn 3 bestuurders van werkgeverszijde en 3 van werknemerszijde waarvan 1 vertegenwoordiger ook namens de gepensioneerden.

In 2017 hebben er geen bestuurswisselingen plaatsgevonden. Otto Hulst is in maart 2017 als bestuurslid begonnen. Hij heeft Remko Dieker opgevolgd, na het verstrijken van zijn zittingstermijn in december 2016.

Bestuur:

<i>Werkgeversvertegenwoordigers</i>	<i>functie</i>	<i>einde zittingsperiode</i>	<i>geslacht</i>	<i>geboortjaar</i>
Pieter van der Wal	voorzitter	2023	M	1961
Pol de Jaeger	secretaris	2021	M	1978
Monique Jager-Smeets	lid	2021	V	1966
<i>Werknemersvertegenwoordigers</i>	<i>functie</i>	<i>einde zittingsperiode</i>		
Otto Hulst	lid	2023	M	1989
Larissa Gabriëlse	plv. secretaris	2021	V	1968
Jan Voskuilen (namens de gepensioneerden)	plv. voorzitter	2020	M	1954

Overzicht nevenfuncties bestuursleden:

<i>Bestuurslid</i>	<i>nevenfunctie</i>
Pieter van der Wal	Managing Director IAD
Pol de Jaeger	Associate Director
Monique Jager-Smeets	Director Risk Solutions
Larissa Gabriëlse	Sr. Sales Manager, vicevoorzitter van Vrouwen in Institutioneel Pensioen
Jan Voskuilen	geen
Otto Hulst	Innovation Lead, stagiair RVT Bpf Bouw en lid werkgroep Pensioenlab

Bestuurscommissies

Het Bestuur van SPKB wordt ondersteund door de volgende commissies:

- Financiële commissie
- Beleggingscommissie
- Communicatiecommissie

Het dagelijks Bestuur

Het dagelijks Bestuur bestaat uit de voorzitter, Pieter van der Wal en de secretaris, Pol de Jaeger. In spoedeisende gevallen kan het dagelijks Bestuur met mandaat van de overige bestuursleden besluiten nemen.

Financiële commissie

De Financiële commissie bestaat uit twee leden, Jan Voskuilen, voorzitter, en Pieter van der Wal. De bestuursleden worden ondersteund door twee medewerkers van KAS BANK.

De Financiële commissie doet tijdens vergaderingen van het voltallige Bestuur schriftelijk en/of mondeling verslag van haar activiteiten.

In 2017 heeft de Financiële commissie zich onder meer bezig gehouden met:

- Het verzorgen van de financiële informatieverschaffing van het pensioenfonds, in het bijzonder de jaarrekening en de staten ten behoeve van de toezichthouder, in overeenstemming met van toepassing zijnde wet- en regelgeving;
- Het opvolgen van de aanbevelingen van de externe accountant en de externe (certificerend) actuaaris;
- De ABTN 2017;
- Risicomanagement;
- Diverse beleidsdocumenten.

Beleggingscommissie

De Beleggingscommissie bestaat uit twee bestuursleden, namelijk Monique Jager-Smeets (voorzitter), Pol de Jaeger en een externe adviseur van Towers Watson B.V., de heer J. Molenaar. Zij worden ondersteund door twee medewerkers van KAS BANK N.V. (hierna KAS BANK).

De Beleggingscommissie doet tijdens vergaderingen van het voltallige Bestuur schriftelijk en/of mondeling verslag van haar activiteiten en van de beweegredenen achter haar adviezen aan het Bestuur.

SPKB heeft het vermogensbeheer van de beleggingen uitbesteed aan twee partijen, Delta Lloyd Asset Management N.V. (hierna DLAM) en BlackRock Institutional Trust Company (hierna BlackRock). DLAM is verantwoordelijk voor het vermogensbeheer van de matchingportefeuille (afdekken renterisico) en BlackRock voor het vermogensbeheer van de return portefeuille. KAS BANK N.V. verzorgt de afdekking van het valutarisico. SPKB heeft met de vermogensbeheerders afspraken gemaakt over de inrichting van de portefeuille en aan welke benchmark de behaalde beleggingsresultaten worden getoetst.

KAS BANK voert de beleggings- en financiële administratie, waardoor de beleggingen onafhankelijk van de vermogensbeheerders worden geadmistreerd en gewaardeerd. KAS BANK rapporteert periodiek aan SPKB onder meer over eventuele afwijkingen van de beleggingen met het aan de vermogensbeheerders verstrekte mandaat (compliance monitoring), over verschillen tussen de performance volgens de beleggingsadministratie en de vermogensbeheerders (performance measurement) en over de gelopen risico's in de portefeuille (ex post risicoanalyse).

In 2017 heeft de Beleggingscommissie zich onder meer bezig gehouden met:

- het voeren van een beleggingsbeleid ten opzichte van de strategische benchmark;
- het monitoren van de (risico's in de) beleggingsportefeuille;
- het monitoren van de kosten van vermogensbeheer en de transactiekosten;
- het monitoren van de externe vermogensbeheerders; en
- het uitzetten van investment cases ten behoeve van de beleggingsportefeuille.

Communicatiecommissie

De Communicatiecommissie bestaat uit twee leden, Larissa Gabriëlse en Otto Hulst. Zij worden hierin ondersteund door drie medewerkers van KAS BANK. De Communicatiecommissie doet tijdens vergaderingen van het voltallige Bestuur schriftelijk en/of mondeling verslag van haar activiteiten. Zij legt voorgenomen communicatie ter accordering voor aan het Bestuur.

De Communicatiecommissie heeft als doel het communicatiebeleid voor te bereiden en sturing te geven aan de uitvoering hiervan. In het communicatiebeleidsplan staat het algemene communicatiebeleid beschreven en wordt aangegeven welke communicatiemiddelen hiervoor zullen worden ingezet. In dit plan wordt ook gewaarborgd dat SPKB alle wettelijke informatieverplichtingen nakomt. Naast het communicatiebeleidsplan wordt ieder jaar het communicatiejaarplan opgesteld.

Tijdens de jaarvergadering op 30 augustus 2017 heeft het Bestuur een toelichting gegeven op het jaar 2016 en de ontwikkelingen gedurende de eerste maanden van 2017.

In september 2017 heeft SPKB al zijn actieve deelnemers met het Uniform Pensioenoverzicht geïnformeerd over hun per ultimo 2016 opgebouwde en op te bouwen pensioen bij SPKB. Daarnaast heeft elke Nederlander via de website www.mijnpensioenoverzicht.nl met zijn DigiD de mogelijkheid om een overzicht te krijgen van de door hem opgebouwde en nog op te bouwen pensioenaanspraken bij alle (vroegere) werkgevers.

Ook heeft het Bestuur de deelnemers van SPKB in PF-Updates geïnformeerd over lopende zaken, waaronder

- de financiële situatie van SPKB;
- de pensioenregeling 2017, inclusief het toeslagenbeleid en de financiering;
- de ontwikkelingen op het gebied van voor pensioenfondsen relevante wet- en regelgeving en het toezicht op pensioenfondsen.

Visitatiecommissie

Het intern toezicht van het fonds wordt uitgeoefend door een visitatiecommissie. De taken en bevoegdheden van dit orgaan, evenals de samenstelling, benoeming en werkwijze zijn vastgesteld in de statuten van het fonds en het reglement Visitatiecommissie.

Visitatiecommissie

	<i>Einde zittingsperiode</i>	<i>geslacht</i>	<i>geboortjaar</i>
A. Heuzinkveld	2018	M	1956
P. Molenaar	2019	M	1962
E.A.W.M. Uijen	2017	M	1959

De Visitatiecommissie is samengesteld uit onafhankelijke deskundigen met bestuurlijke ervaring. De commissie bestaat uit drie leden, de heren A. Heuzinkveld (Manager Human Resources Koninklijke Gazelle N.V. en voorzitter Pensioenfonds Koninklijke Gazelle), mr. E.A.W.M. Uijen (Algemeen directeur en uitvoerend bestuurder PME) en P. Molenaar RBA (Directeur van Allianz Global Investors).

De Visitatiecommissie is belast met het interne toezicht. Zij beoordeelt de wijze waarop SPKB wordt aangestuurd, de beleids- en bestuursprocedures en ook de risico's op de lange termijn. De Visitatiecommissie rapporteert aan het Bestuur. Het Bestuur bespreekt de rapportage van de Visitatiecommissie met het Verantwoordingsorgaan.

Het Bestuur en de Visitatiecommissie hebben in onderling overleg besloten om de visitatie 2017 in januari 2018 te starten en in mei 2018 af te ronden.

De zittingstermijn van de heer E. Uijen is inmiddels verstreken en in 2018 wordt er voor zijn opvolging gezorgd.

Voor een samenvatting van het rapport van de Visitatiecommissie wordt verwezen naar pagina 37.

Verantwoordingsorgaan

Verantwoordingsorgaan:

<i>Actieven</i>	<i>functie</i>	<i>einde zittingsperiode</i>	<i>geslacht</i>	<i>geboortjaar</i>
J.T. Bijker	voorzitter	2018	V	1973
M. Koudijs	lid	2021	M	1978
M.E. Hamburg	lid	2021	V	1983
B.C. Kampman	lid	2021	V	1965

<i>Vertegenwoordigers van de gepensioneerden</i>	<i>functie</i>	<i>einde zittingsperiode</i>	<i>geslacht</i>	<i>geboortjaar</i>
H.A. Bolsenbroek opgevolgd door J.H. Bobeldijk	lid	2021	M	1953
N. van Leeuwen	lid	2018	M	1936

Het Bestuur heeft een verantwoordingsorgaan ingesteld dat voldoet aan de Pensioenwet. De taken en bevoegdheden van dit orgaan, evenals de samenstelling, benoeming en werkwijze, zijn vastgelegd in de statuten van het fonds en het reglement van het Verantwoordingsorgaan. Het Verantwoordingsorgaan bestond in het verslagjaar uit 6 personen. Daarvan zijn 4 leden namens de actieven en 2 leden namens de gepensioneerden.

Het Bestuur van SPKB legt verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop dit is uitgevoerd.

Het Verantwoordingsorgaan is bevoegd jaarlijks een oordeel te geven over het handelen van het Bestuur aan de hand van: het jaarverslag en de jaarrekening en andere relevante informatie, waaronder, indien van toepassing, de bevindingen van de Visitatiecommissie, over het door het Bestuur uitgevoerde beleid, evenals over de beleidskeuzes voor de toekomst.

Het Bestuur heeft het Verantwoordingsorgaan geïnformeerd over onder meer de ontwikkeling in de financiële positie van SPKB, over de wijze waarop het Bestuur invulling geeft aan de nieuwe verplichtingen van het FTK en over de visie van het Bestuur op de toekomst van SPKB.

Voor het oordeel van het Verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid in 2017 wordt verwezen naar pagina 41.

Uitbestede werkzaamheden

Administratie

Als administrateur voor SPKB zorgt AZL N.V. (hierna: AZL) voor de pensioen- en deelnemersadministratie, de financiële administratie en de jaarverslaglegging.

Vermogensbeheer

SPKB heeft het vermogensbeheer van de beleggingen uitbesteed aan twee partijen, Delta Lloyd Asset Management N.V. (hierna DLAM en thans Nationale Nederlanden Investment Partners (NNIP)) en BlackRock Institutional Trust Company (hierna BlackRock). DLAM is verantwoordelijk voor het vermogensbeheer van de matchingportefeuille (afdekken renterisico) en Blackrock voor het vermogensbeheer van de return portefeuille. KAS BANK N.V. verzorgt de afdekking van het valutarisico. SPKB heeft met de vermogensbeheerders afspraken gemaakt over de inrichting van de portefeuille en aan welke benchmark de behaalde beleggingsresultaten worden getoetst.

Advisering en certificering

In het verslagjaar zijn de adviserende actuariële werkzaamheden uitgevoerd door Mercer en de adviserende werkzaamheden op het gebied van beleggingen door Willis Towers Watson.

De controle van de jaarrekening is toevertrouwd aan PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.. De actuariële certificering is belegd bij Milliman Pensioenen v.o.f.

Compliance officer

Het Nederlands Compliance Instituut (NCI) is de externe deskundige.

SPKB beschikt over een compliance charter, een gedragscode en een compliance programma. Alle als insiders aangemerkte personen hebben de gedragscode ondertekend. Insider zijn de leden van het Bestuur, het Verantwoordingsorgaan, de Visitatiecommissie, de ambtelijk secretaris en de leden van de verschillende commissies. De leden van het Bestuur hebben ook opgave gedaan van hun relevante nevenfuncties.

Ambtelijk secretaris

Sharda Nandelall.

Een ambtelijk secretaris ondersteunt het Bestuur bij het voorbereiden en de verslaglegging van alle vergaderingen van het Bestuur, de Beleggingscommissie, de Risicocommissie, de Financiële commissie, de Communicatiecommissie en de vergaderingen van het Bestuur met het Verantwoordingsorgaan en alles wat daarmee samenhangt.

Koepelorganisatie

De Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

Het pensioenfonds

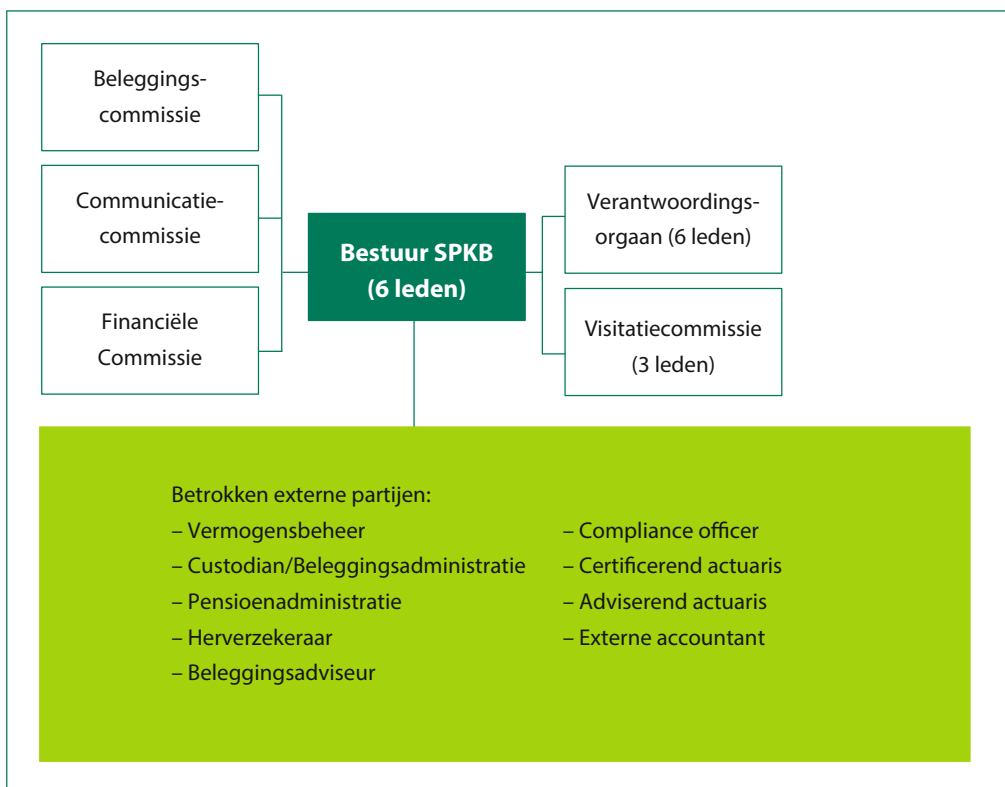
Statutaire doelstelling

Het fonds stelt zich ten doel het (binnen de perken van zijn middelen - zulks uitsluitend ter beoordeling van het Bestuur -) verstrekken of doen verstrekken van pensioenen en/of overige uitkeringen aan werknemers of gewezen werknemers van de aangesloten ondernemingen en aan hun nagelaten betrekkingen. De pensioenaanspraken worden gefinancierd met bijdragen van werkgever en werknemers. De pensioenregeling voorziet voor alle deelnemers in een ouderdomspensioen, een partnerpensioen en een wezenpensioen.

Het Bestuur heeft de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, zoals bedoeld in artikel 102a van de Pensioenwet vastgesteld en vastgelegd in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN). Bij de toetsing van de opdrachtaanvaarding voor de uitvoering van de pensioenregeling zijn deze door het Bestuur als uitgangspunt genomen.

Organogram

Organisatieschema

Missie, visie, kernwaarden en strategie

Missie

SPKB zorgt voor een zorgvuldige uitvoering van de pensioenregeling ten behoeve van alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.

Visie

SPKB streeft ernaar om op een kostenefficiënte manier een eenvoudige, toekomstbestendige, uitvoerbare pensioenregeling uit te voeren.

Kernwaarden

Beheerst, efficiënt en transparant.

Strategie

De belangrijkste pijlers voor de strategie van SPKB voor de komende jaren zijn:

1. Eenvoudige, toekomstbestendige, uitvoerbare pensioenregeling;
2. Goede communicatie (met deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers);
3. Het onderzoeken van de mogelijkheden tot samenwerking;
4. Draagvlak voor het pensioenfonds behouden.

Financiële positie van SPKB

(Beleids)dekkingsgraad

Sinds de invoering van het nFTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de feitelijke dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen. Alle beleidsmaatregelen moeten gebaseerd zijn op deze beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad van SPKB bedroeg ultimo 2017 115,0% (ultimo 2016 was dit 105,0%).

Het verloop van de feitelijke dekkingsgraad in het verslagjaar zag er als volgt uit:

Ontwikkeling dekkingsgraad	Werkelijk
Dekkingsgraad per 31 december 2016	111,0%
Nieuwe aanspraken	0,5%
Uitkeringen	0,2%
Toeslagverlening	0,0%
Wijziging rentetermijnstructuur, gevolgen TV	1,9%
Beleggingsresultaat	2,9%
Overige oorzaken	0,3%
Dekkingsgraad per 31 december 2017	116,8%

Verskil dekkingsgraad op basis van UFR-curve en marktwaarde

Dekkingsgraad per 31 december 2017 op basis van dagcurve	113,2%
Impact Ultimate Forward Rate	3,6%
Dekkingsgraad per 31 december 2017 op basis van DNB-curve	116,8%

Reële dekkingsgraad

Naast de beleidsdekkingsgraad is de reële dekkingsgraad een belangrijke graadmeter voor de financiële positie van het pensioenfonds. De reële dekkingsgraad is de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de dekkingsgraad waarbij volledige prijsindexatie is toegestaan. Ultimo 2017 bedroeg de reële dekkingsgraad 92,4 % (ultimo 2016 was dit 85,5%). Ultimo 2017 bedroeg de marktwaardedekking 113,2% (ultimo 2016: 104,8%). Bij de marktwaarde dekkingsgraad wordt de waarde van de beleggingen en de waarde van de verplichtingen berekend op basis van de markttrente.

Vereist eigen vermogen en herstelplan

Begin 2017 was het pensioenfonds in herstel omdat de dekkingsgraad beneden het vereiste niveau lag. In 2017 is het eigen vermogen geleidelijk toegenomen tot het vereiste niveau. Per 31 december ligt de beleidsdekkingsgraad met 115,0% op de vereiste dekkingsgraad en is er geen sprake meer van een reservetekort. Het pensioenfonds is hiermee per einde van het jaar uit herstel.

Haalbaarheidstoets 2017

In mei 2017 is de Haalbaarheidstoets Q1 2017 door de adviserend actuaire uitgevoerd.

De resultaten liggen in lijn met afgelopen jaar. Het mediane pensioenresultaat is (licht) toegenomen ten opzichte van afgelopen jaar met 0,4% punt, van 96,6% tot 97,0%. De relatieve afwijking ten opzichte van het slechtste scenario is eveneens toegenomen en wel met 0,6% punt, van 22,6% tot 23,2%. Hiermee wordt voldaan aan de normering van de pensioenresultaten die is vastgesteld op basis van de aanvangshaalbaarheidstoets in 2015.

Pensioenregeling 2017

De pensioenregeling van SPKB zag er op 31 december 2017 op hoofdlijnen als volgt uit:

Regeling voor werknemers geboren op of na 1 januari 1950	
Pensioensysteem	Middellood, CDC-regeling
Pensioenrichtleeftijd	67 jaar
Opbouw% ouderdomspensioen	1,875%
Opbouw% partnerpensioen	70%
Partnerpensioen	20% opbouw/80% risicobasis
Maximum pensioengevend loon	103.317
Franchise	14.185
Maximum pensioengrondslag	89.132
Pensioenpremie	40,6% van pensioengrondslag

Voor de actuele pensioenreglementen wordt verwezen naar de website van het fonds: www.pensioenfondskasbank.nl.

Premiebeleid

Kostendeekkende en ontvangen premie

Artikel 129 van de Pensioenwet schrijft voor dat de pensioenpremie die het fonds ontvangt minstens gelijk moet zijn aan de kostendeekkende premie zoals berekend conform de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN), tenzij aan de voorwaarden ten aanzien van de hoogte van beleidsdekkingsgraad, indexatie en ongedaanmaking van kortingen is voldaan.

In de uitvoeringsovereenkomst en de ABTN is vastgelegd hoe de premie wordt berekend die KAS BANK aan het pensioenfonds verschuldigd is. De verschuldigde premie bestaat uit de kostendeekkende premie zoals vermeld in de Pensioenwet en een structurele opslag van 5% van de som van de pensioengevende salarissom van de werknemers in dienst van KAS BANK.

Overzicht van de opbouw van de zuivere kostendeekkende premie van SPKB:

De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld (x € 1.000):

	2017	2016
Onvoorwaardelijke aanspraken	4.717	5.484
Opslag in stand houden vereist vermogen	693	806
Opslag voor uitvoeringskosten	680	780
	6.090	7.070

De feitelijke/verschuldigde premie is als volgt samengesteld (x € 1.000):

	2017	2016
Kostendeekkende premie	6.090	7.070
Opslag 5% loonsom	1.226	1.569
	7.316	8.639

Ontwikkeling deelnemersbestand

	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2016	537	1.125	386	2.048
Mutaties door:				
Nieuwe toetredingen	54	0	0	54
Ontslag met premievrije aanspraak	-136	136	-1	-1
Waardeoverdracht	0	-17	0	-17
Ingang pensioen	0	-18	26 ¹⁾	8
Overlijden	-1	0	-18	-19
Afkoop	0	-106	0	-106
Andere oorzaken	3	-5	-3	-5
Mutaties per saldo	-80	-10	4	-86
Stand per 31 december 2016	457 ²⁾	1.115	390	1.962

Specificatie pensioengerechtigden

	2017	2016
Ouderdompensioen	286	277
Partnerpensioen	97	102
Wezenpensioen	7	7
Totaal	390	386

De genoemde aantallen in de hiervoor opgenomen tabellen betreffen de aantallen op "persoonsniveau", conform de opgave aan DNB.

Toeslagbeleid en toeslagverlening

In 2015 hebben het Bestuur en de sociale partners, met ondersteuning van de adviserend actuaire (Mercer), met elkaar gediscussieerd over de risicobereidheid die SPKB met haar beleggingen wil hebben. De risicobereidheid bepaalt mede in welke mate SPKB mogelijkheden heeft om toeslag te verlenen en de mate waarin SPKB de kans loopt dat moet worden gekort op pensioen(opbouw). Bij de discussie is rekening gehouden met de uitkomsten van een enquête onder de deelnemers. Op basis van de discussie en de uitkomsten van de enquête is vastgesteld dat SPKB een beperkt risico wil lopen, waardoor naar verwachting de kans op indexatie aanwezig is, maar de kans op (hoge) kortingen op de pensioen(opbouw) beperkt blijft.

Het beleggingsbeleid is in overeenstemming met de mate van risicobereidheid.

Op basis van de risicobereidheid heeft het Bestuur geen toeslagambitie. Het Bestuur beslist elk jaar of en in hoeverre de pensioenen en de aanspraken kunnen worden verhoogd met maximaal de consumentenprijs index (cpi). De voorwaardelijke verhoging

1) Inclusief partner- en wezenpensioen.

2) Inclusief 21 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling.

(toeslagverlening) wordt betaald uit de opbrengst van de beleggingen, waarbij de indexatie ruimte zoveel als mogelijk wordt gebruikt. De indexatieruimte volgt uit de DNB regels voor toekomstbestendig indexeren. Eventuele indexatie (maximaal cpi) vindt plaats in de verhouding 1:2 als de dekkingsgraad onder 125% ligt, waardoor inactieven en gepensioneerden 50% van de toeslag krijgen van de actieven. Bij een dekkingsgraad boven 125% is de indexatie voor alle deelnemers gelijk. Bij een dekkingsgraad boven de indexatiedekking (2017: 124,5%) kan het Bestuur besluiten tot inhaal van in voorgaande jaren onvolledige indexatie (cpi). Een eventuele inhaal van onvolledige indexatie vindt plaats vanaf 2016. De hogere indexatie voor actieven is te verklaren doordat de sponsor voor de actieven jaarlijks een opslag op de premie betaalt om indexatie eerder mogelijk te maken. De gekozen verhouding (tot een dekkingsgraad van 125%) is gebaseerd op hiertoe uitgevoerde actuariële berekeningen.

Het Bestuur heeft conform het toeslagbeleid zoals vastgelegd in de ABTN en de regels van toekomstbestendig indexeren besloten om de pensioenen van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden per 1 juli 2018 te verhogen. Het indexatiepercentage voor actieven is 0,92% en voor inactieven 0,46%. Deze indexatie is niet verwerkt in de technische voorzieningen per 31 december 2017. De beleidsdekkingsgraad per 31 december 2017 bedroeg 115,0%. De prijzen (afgeleide consumentenprijsindexcijfer voor alle huishoudens) stegen volgens het CBS in 2017 met 1,4%.

	Indexatie			Indexatie Achterstand	
	Cpi	Actieven	Inactieven	Actieven	Inactieven
2016	0,69%	0,00%	0,00%	-0,69%	-0,69%
2017	0,98%	0,00%	0,00%	-0,98%	-0,98%
Cumulatief				-1,67%	-1,67%

Communicatie

Communicatiebeleidsplan

In het communicatiebeleidsplan 2016-2020 wordt er aandacht besteed aan de organisatie van de communicatie:

- Verantwoordelijkheid
Het Bestuur draagt zorg voor een adequaat communicatiebeleid. Dit beleid is erop gericht de deelnemers, de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden op begrijpelijke wijze voor te lichten over de inhoud van hun pensioenregeling, de pensioenresultaten, het wel en wee van het fonds en de gevolgen hiervan voor hun pensioen.
- Samenstelling van de communicatiecommissie
Met de samenstelling van de communicatiecommissie streeft SPKB naar een goede afspiegeling van het deelnemersbestand. Bij de samenstelling van deze commissie is ook in 2017 rekening gehouden met de diversiteit binnen de commissies van het pensioenfonds.
- Taken
De communicatiecommissie zorgt voor beleidsvoorbereiding ten aanzien van het communicatiebeleid. Het communicatieplan wordt uitgevoerd en er wordt toezicht gehouden op derde partijen (AZL en BridgeVest) die bij de uitvoering betrokken zijn. De communicatiecommissie rapporteert de activiteiten aan het Bestuur en in de bestuursvergaderingen wordt er verslag over uitgebracht. Eens per jaar wordt de communicatiejaarkalender in het Bestuur besproken.
- Middelen
Er wordt steeds meer gebruik gemaakt van digitale middelen en dit wordt op alle mogelijke manieren ook steeds benadrukt. Papier post blijft evenwel mogelijk.

- Communicatiemomenten
Met BridgeVest is afgesproken om vier campagnes per jaar te houden. Daarnaast wordt er aanvullend gecommuniceerd bij gebeurtenissen in het werk- en privéleven van een deelnemer, die van invloed kunnen zijn op het pensioen van de deelnemer.
- Communicatiekalender
De communicatiecommissie zorgt ervoor dat er bij aanvang van het boekjaar een kalender voor het komende jaar is vastgesteld. Deze kalender wordt altijd voor goedkeuring aan het Bestuur aangeboden.

Communicatie deelnemers, pensioengerechtigden en slapers

Het pensioenfonds maakt voor de communicatie gebruik van de gebruikelijke middelen binnen KAS BANK. Zo verschijnen er per gebeurtenis berichten op de website: www.pensioenfondskasbank.nl en op KAS-Point. De PF-update wordt ieder kwartaal digitaal verstuurd en er worden e-mails per gebeurtenis of campagne verzonden. Verder worden er brieven verstuurd en wordt via HR gecommuniceerd. Jaarlijks wordt er in overleg met het Bestuur een kennissessie voor de deelnemers gehouden. Uit de kwartaalrapportages van BridgeVest blijkt de effectiviteit van de communicatie (bezoek website etc).

Pensioen 1-2-3 ingevoerd

Sinds 1 juli 2016 maakt de pensioenuitvoerder AZL gebruik van Pensioen 1-2-3, een digitaal communicatiemiddel. Dit document bestaat uit drie lagen. De deelnemer krijgt gelaagde informatie over zijn pensioenregeling. Laag 1 bevat een beknopte weergave van de pensioenregeling. Deze laag vervangt de oude startbrief. In laag 2 worden de onderdelen uit laag 1 uitgebreider beschreven. Laag 3 bestaat uit documenten die bij de regeling horen, bijvoorbeeld het pensioenreglement. De Pensioen 1-2-3 van SPKB is op de website te vinden.

Ook is vanaf 1 juli 2016 voor deelnemers de Pensioenvergelijker beschikbaar. De Pensioenvergelijker is een checklist die de deelnemer helpt om twee regelingen met elkaar te vergelijken. Hoewel het niet wettelijk verplicht is, heeft SPKB de pensioenvergelijker al gevuld met informatie over de eigen pensioenregeling. Deze is terug te vinden op de website van het pensioenfonds.

Deelnemersportaal

Via de website van het pensioenfonds is het sinds 2017 eenvoudig om snel in te zien wat de huidige stand is van het pensioen. Het is niet alleen heel belangrijk om te bepalen hoe de toekomst er financieel uit komt te zien, deelnemers kunnen ook hun gegevens aanpassen. Zo kan het privé-emailadres worden opgevoerd, zodat men altijd relevante informatie van het pensioenfonds via een e-mailalert kan ontvangen. Zo blijft men nuttige informatie ontvangen, ook wanneer men met pensioen is of niet meer bij de bank werkt.

Beleggingen

Terugblik op 2017

In 2017 zijn geen wijzigingen doorgevoerd in het gevoerde beleggingsbeleid. De portefeuille werd voor 70% belegd in vastrentende waarden en 30% in aandelen. Het renterisico werd voor 60% afgedekt. Het valutarisico op de USD werd voor 70% afgedekt, en het risico op GBP en JPY was voor 100% afgedekt. Het risico op overige valuta wordt niet afgedekt omdat hier geen substantiële investeringen in zijn. De vastrentende portefeuille wordt beheerd door Delta Lloyd Asset Management, de aandelenportefeuille door BlackRock. KAS BANK beheert de afdekking van de valutarisico's.

Ontwikkeling portefeuille

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in de toelichting op de balans. Ten opzichte van ultimo 2016 heeft het belegde vermogen (inclusief lopende rente en liquide middelen) een stijging van € 5 miljoen laten zien, van

€ 320 miljoen ultimo 2016 tot € 325 miljoen ultimo 2017. De performance van de portefeuille was positief over 2017 (circa 2,4%). Het totale vermogen is inclusief de ontvangen premies gestegen.

Portefeuillebeheer

De beleggingsportefeuille bestaat uit een matchingportefeuille en een rendementsportefeuille. De matchingportefeuille heeft het doel om het renterisico van de verplichtingen af te dekken. Deze portefeuille beslaat 49% van het belegd vermogen en bestaat uit overheidsobligaties en renteswaps. Met de matchingportefeuille wordt 60% van het renterisico van de verplichtingen afgedekt. De matchingportefeuille wordt beheerd door Delta Lloyd Asset Management.

De rendementsportefeuille beslaat 51% van het vermogen en bestaat uit aandelen en bedrijfsobligaties. BlackRock belegt voor SPKB de aandelenportefeuille. Van de aandelenportefeuille wordt ongeveer 87% belegd in ontwikkelde gebieden en 13% in Emerging Markets. De aandelenportefeuille wordt passief belegd. Op de aandelenbeleggingen is een maatschappelijk verantwoord beleggen filter van toepassing, die uitsluiting van onder andere controversiële wapens waarborgt. De vermogensbeheerders hebben de principes voor verantwoord beleggen van de UNPRI ondertekend. Delta Lloyd Asset Management beheert de portefeuilles met bedrijfsobligaties. Deze vastrentendewaardenportefeuille wordt actief belegd.

Strategisch beleggingsbeleid

De strategische vermogensverdeling (verdeling aandelen en vastrentend) is in 2017 niet gewijzigd.

De beleggingscommissie beoordeelt tevens aan de hand van de rapportages of wijzigingen van de portefeuille noodzakelijk zijn (bij posities buiten de bandbreedte) om de portefeuille in lijn te brengen met de normportefeuille. Bij de belegging van de premie is de portefeuille in overeenstemming gebracht met de strategische gewichten. Verder heeft de portefeuille zich in 2017 binnen de strategische bandbreedtes bewogen en zijn er geen andere aanpassingen in de beleggingen gemaakt.

De portefeuille op 31 december 2017

Asset (ultimo 2017)	Feitelijk	Norm	Min	Max	Benchmark
Matching portefeuille	47,7%	49,0%	39,0%	59,0%	Rendement verplichtingen op basis swapmarktrente * 60%
– Obligaties - Staatsgerelateerd	45,7%	49,0%	35,0%	63,0%	iBoxx € Sovereign & Sub-Sovereign (5% issue < AA Cap) Total Return
– Renteswaps	2,0%	0,0%	-7,5%	7,5%	geen aparte benchmark
Rendementsportefeuille	52,1%	51,0%	41,0%	61,0%	MSCI AC World index hedged
– World	27,3%	26,1%	24,0%	27,0%	MSCI World Net benchmark
– Emerging Markets	4,1%	3,9%	3,0%	6,0%	MSCI Emerging Markets Net benchmark
– Obligaties – Collateralized	6,9%	7,0%	3,5%	10,5%	iBoxx € Collateralized Total Return
– Obligaties – Corporate	13,8%	14,0%	3,5%	24,5%	iBoxx € Corporate Total Return

Risicoafdekking

In 2017 zijn er geen wijzigingen geweest in het beleid ten aanzien van het afdekken van financiële risico's. De risico's in de beleggingsportefeuille worden beheerd op basis van het vereist eigen vermogen en risicobudget. De bandbreedtes zijn bepaald aan de hand van de meest recente ALM-studie en de risicohouding van het fonds. Daarnaast is beleid bepaald voor bepaalde risicofactoren, zoals renterisico, valutarisico, kredietrisico en tegenpartijrisico.

Meer informatie over de risico-afdekking is opgenomen in de paragraaf over risicomanagement.

Resultaat

Het rendement van de totale portefeuille na valuta hedging komt neer op 2,36%. Het rendement was hoger dan het benchmarkrendement van 1,62%, een overperformance van 0,74%. Deze overperformance wordt vooral veroorzaakt doordat staatsobligaties in de matchingportefeuille minder slecht hebben gerendeerd dan de renteswapmarkt, die de basis vormt van de benchmark. De matchingportefeuille liet door de gestegen rente een rendement zien van -3,69%, vergeleken met een benchmark van -4,73%. De rendementsportefeuille behaalde in 2017 een rendement van 9,37% vergeleken met een benchmark rendement van 8,78%. De aandelenportefeuille behaalde in 2017 een rendement van 14,42% (na hedging), vergeleken met een benchmark rendement van 13,91%. De bedrijfsobligaties rendeerden 1,99% versus een benchmark van 1,79%. Alle performancecijfers zijn gebaseerd op de rapportages van KAS BANK.

De rentestijging in 2017 heeft gezorgd voor een negatief rendement in de vastrentendewaardenportefeuille.

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB)

SPKB neemt Maatschappelijk Verantwoord Beleggen mee in de vaststelling van het beleggingsbeleid. Voor 2017 heeft SPKB een beperkt MVB-beleid gevoerd, gebaseerd op een uitsluitingsbeleid op clustermuniteiproducenten in de rendementsportefeuille. In onderstaande beschrijving wordt de huidige situatie betreffende het MVB-beleid per beheerder samengevat.

BlackRock heeft de UN Principles for Responsible Investing (UNPRI) onderschreven. SPKB belegt in twee aandelenfondsen van BlackRock. Beide fondsen hadden begin 2017 een uitsluitingsbeleid voor controversiële wapens. Het beleid voldoet aan de wettelijke eisen betreffende niet-beleggen in producenten van clustermuniteiproducenten. In de loop van 2017 heeft BlackRock een bredere ESG-screening ingevoerd op de bestaande beleggingen.

Delta Lloyd Asset Management (DLAM) heeft de UNPRI en UN Global Compact Principles (UNGCP) onderschreven. DLAM belegt niet in bedrijven die deze principes schenden. Verantwoord beleggen is structureel ingebed in het beleggingsbeleid van DLAM. Het beleid verantwoordelijk beleggen is van toepassing op alle beleggingscategorieën en alle fondsen onder beheer van DLAM. Voor de vastrentende beleggingen die DLAM beheert voor SPKB betekent dit dat beleggingen in vastrentende waarden, uitgegeven door bedrijven die de UNGCP schenden, zijn uitgesloten.

De Beleggingscommissie vindt de mate van MVB-beleid acceptabel gegeven de keuzes met betrekking tot passief beheer. Met de voortgaande ontwikkelingen van beleggingsproducten op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen ziet SPKB wel mogelijkheden om in de nabije toekomst de beleggingen beter aan te sluiten op de VN-doelen voor duurzaamheid.

Uitvoeringskosten

	2017 ¹⁾	2016 ¹⁾
Totaal pensioenuitvoerings- en administratiekosten	€ 632.000	€ 686.000
Per (actieve en pensioengerechtigde) deelnemer	€ 746,16	€ 743,23
Vermogensbeheerkosten	€ 696.000	€ 688.000
Transactiekosten	€ 81.000	€ 126.000
Gemiddeld belegd vermogen	€ 318.031.000	€ 303.300.000
Vermogensbeheerkosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen	0,22%	0,23%
Transactiekosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen	0,03%	0,04%

Om de kosten per deelnemer te berekenen is conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee in deze berekening. De vermelde bedragen sluiten aan op de bedragen die zijn vermeld in de jaarrekening.

Kosten pensioenbeheer

De pensioenuitvoeringskosten zijn in 2017 gedaald ten opzichte van 2016. De in 2016 ingezette beheersing van de uitvoeringskosten is in 2017 voortgezet. De uitvoeringskosten voor 2017 zijn iets lager dan die van 2016. Dit heeft met name te maken met het minder inhuren van externe ondersteuning en lagere administratiekosten in 2017.

Voor een verdere specificatie wordt verwezen naar toelichting [15] in de "Toelichting op de staat van baten en lasten".

Kosten vermogensbeheer

Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden:

- De eerste categorie betreft de kosten zoals die in de jaarrekening zijn verwerkt, waaronder de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s), het bewaarloon, kosten van ondersteuning bij het vermogensbeheer, kosten accountant betreffende het vermogensbeheer en kosten met betrekking tot de beleggingsadministratie.
- De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de jaarrekening.

Daarnaast worden er nog transactiekosten en aan- en verkoopkosten gemaakt.

De kosten vermogensbeheer zijn met 0,22% van het gemiddeld belegd vermogen iets lager dan in 2016 (0,23%). De kosten weerspiegelen het beleggingsbeleid, dat gericht is op passief beheer. In 2017 zijn er (behalve de belegging van de premie) geen wijzigingen aangebracht in de portefeuille, waardoor de transactiekosten laag zijn. De transactiekosten waren in 2016 hoger door aan- en verkopen van interest renteswaps.

1) Bedragen zijn inclusief BTW

In onderstaande tabellen zijn de kosten (x € 1.000) voor 2016 en 2017 weergegeven:

	2017		
	Directe kosten	Indirecte kosten	Totale kosten
Beheerkosten			
Vastgoed	0	3	3
Aandelen	123	-2	121
Vastrentende waarden	-38	354	316
Overige	0	2	2
Totaal beheerkosten	85	357	442
Overige vermogensbeheerkosten			
Beleggingsadvies	22	0	22
Bewaarloon	9	0	9
Beleggingsadministratie	220	0	220
Overige beleggingskosten	3	0	3
Totaal overige vermogensbeheerkosten	254	0	254
Totaal kosten vermogensbeheer, exclusief transactiekosten	339	357	696
Transactiekosten			
Vastgoed	0	0	0
Aandelen	0	10	10
Vastrentende waarden	0	32	32
Overige	26	13	39
Totaal transactiekosten	26	55	81
Totaal kosten vermogensbeheer, inclusief transactiekosten	365	412	777

	2016		
	Directe kosten	Indirecte kosten	Totale kosten
Beheerkosten			
Vastgoed	0	4	4
Aandelen	107	28	135
Vastrentende waarden	-80	367	287
Overige	0	0	0
Totaal beheerkosten	27	399	426
Overige vermogensbeheerkosten			
Beleggingsadvies	18	0	18
Bewaarloon	11	0	11
Beleggingsadministratie	231	0	231
Overige beleggingskosten	2	0	2
Totaal overige vermogensbeheerkosten	262	0	262
Totaal kosten vermogensbeheer, exclusief transactiekosten	289	399	688
Transactiekosten			
Vastgoed	0	0	0
Aandelen	0	9	9
Vastrentende waarden	0	90	90
Overige	25	2	27
Totaal transactiekosten	25	101	126
Totaal kosten vermogensbeheer, inclusief transactiekosten	314	500	814

Governance

Bestuur

Het Bestuur heeft in 2017 elf maal vergaderd. Het Bestuur heeft drie keer met de Visitatiecommissie en vier keer met het Verantwoordingsorgaan overlegd.

Belangrijke onderwerpen die in de bestuursvergaderingen aan de orde kwamen, zijn:

- de missie, visie en strategie;
- de financiële positie van het fonds;
- de toekomst van het fonds en actuele ontwikkelingen in de pensioensector;
- het pensioenbeleid (waaronder premie- en toeslagbeleid);
- het beleggingsbeleid, waaronder het MVB-beleid;
- het governancebeleid (waaronder het integriteits- en beloningsbeleid);
- het communicatiebeleid;
- het uitbestedingsbeleid;
- risicomanagement;
- de Systematische Integriteits Risico Analyse (SIRA) ;
- de wijziging van fondsdocumenten;
- de ABTN 2017;
- Pensioenrichtleeftijd 67-68 jaar met ingang van januari 2018.

Fondsdocumenten

In het verslagjaar zijn de volgende fonds/beleidsdocumenten vastgesteld:

- het beloningsbeleid;
- de compliance charter;
- de gedragscode;
- de incidentenregeling;
- het integriteitsbeleid;
- de klachten-en geschillenprocedure;
- de klokkenluidersregeling;
- het screeningsbeleid;
- het uitbestedingsbeleid.

Statuten

De laatste notariële akte dateert van 30 juni 2014.

ABTN

De Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) wordt jaarlijks door het Bestuur geactualiseerd. In december 2017 is de ABTN geactualiseerd en in lijn gebracht met de laatst uitgevoerde ALM-studie.

Pensioenreglement

Het pensioenreglement heeft geen wijzigingen in het verslagjaar ondergaan.

Het meest actuele pensioenreglement en de meest actuele reglementen zijn beschikbaar op de website van pensioenfonds van de KAS BANK.

Uitvoeringsovereenkomst

De uitvoeringsovereenkomst is in 2017 niet gewijzigd.

Geschiktheid en evaluatie

Het geschiktheidsbeleid en het opleidingsplan zijn vastgelegd in een geschiktheidsplan: Beleidsplan geschiktheid Bestuur pensioenfonds KAS BANK.

Otto Hulst is in september 2017 gestart met het executive program Pensioenexecutive aan de ESAA Erasmus School of Accounting & Assurance.

Beschrijving zelfevaluatie van het Bestuur in 2017: het Bestuur heeft in maart 2018 een zelfevaluatie 2017 uitgevoerd waarbij de leden een vragenlijst hebben ingevuld met betrekking tot het eigen functioneren en het functioneren van het Bestuur als geheel. De herkenbare uitkomsten zijn met elkaar besproken en er vindt opvolging plaats.

Diversiteit

Het Bestuur en de commissies streven naar diversiteit van de leden.

Het Bestuur bestaat in 2017 uit 4 mannen, waarvan 1 vertegenwoordiger van de gepensioneerden, 2 mannen van onder de 40 jaar en 2 vrouwen waarvan 1 onder de 50 jaar.

Het Verantwoordingsorgaan bestaat uit 3 vrouwen en 3 mannen, waarvan 2 vertegenwoordigers vanuit de gepensioneerden. Bij het wervingsbeleid van nieuwe leden wordt er rekening gehouden met de diversiteit van de samenstelling van de organen.

Beloningsbeleid

Pensioenfondsen moeten zorgvuldig omgaan met de beloningen aan hun leden van het Bestuur, het Verantwoordingsorgaan en de Visitatiecommissie. Het beloningsbeleid moet niet aanzetten tot het nemen van meer risico's dan voor het fonds aanvaardbaar is. Dit is als uitgangspunt genomen bij het beloningsbeleid van Stichting Pensioenfonds KAS BANK.

Het beloningsbeleid geldt voor de bestuursleden, leden van het Verantwoordingsorgaan en de leden van de Visitatiecommissie. De leden van het Bestuur van SPKB ontvangen geen vergoeding, met uitzondering van de vertegenwoordiger van gepensioneerden (externe bestuurder). Deze ontvangt een vacatievergoeding van 18.000 euro per jaar (1.500 euro per maand) op basis van de statuten en richtlijnen van De Nederlandsche Bank (DNB). Dit ligt in lijn met de gestelde tijdsbesteding van 8 uur per week en de deskundigheidseisen en competentievereisten, die gelijkgesteld zijn aan bestuursleden.

De leden van het Verantwoordingsorgaan ontvangen evenals de bestuursleden geen vergoeding, met uitzondering van de gepensioneerde leden.

De beloning van de leden van de Visitatiecommissie zal worden vastgesteld op het moment dat de scope van hun opdracht bekend is. Uitgangspunt hierbij is dat het een vaste vergoeding betreft die in redelijke verhouding staat tot de gedragen verantwoordelijkheden, de aan deze functie gestelde eisen en het tijdsbeslag.

De opleidingskosten en reiskosten die bestuursleden maken worden vergoed door het pensioenfonds. Door een groeiende hoeveelheid wet- en regelgeving, is het relevant dat bestuursleden hun deskundigheid op peil houden. Dit geldt ook voor leden van het Verantwoordingsorgaan. Opleidingskosten van de Visitatiecommissie worden niet door het fonds vergoed.

Het fonds kent geen prestatiebeloning of andere variabele beloningselementen. In 2017 is niet afgeweken van het beloningsbeleid.

Gedragscode / Compliance Officer

Het Bestuur bestuurt SPKB op een integere manier. Jaarlijks en bij uittreding bevestigen de leden van het Bestuur dat zij integer hebben gehandeld. In het jaar 2016 is uitgewerkt wat onder integer handelen, valt en opgeschreven in een gedragscode. De gedragscode is formeel vastgesteld in 2017.

Het Nederlands Compliance Instituut (NCI) is aangesteld als compliance officer. De compliance officer is onder meer belast met de controle op de naleving van de gedragscode. Over 2017 heeft de compliance officer geen bijzonderheden geconstateerd.

Wet- en regelgeving

In 2017 zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door de toezichthouders De Nederlandsche Bank N.V. en/of de Stichting Autoriteit Financiële Markten geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Code pensioenfondsen

De Code pensioenfondsen is bedoeld voor alle pensioenfondsen met een statutaire zetel in Nederland. Het doel van de Code pensioenfondsen is dat belanghebbenden vertrouwen in pensioenfondsen hebben. Bij verantwoording over de naleving van de Code pensioenfondsen geldt het principe 'pas toe of leg uit'. Afwijking van de norm is mogelijk als daar een goede reden voor is.

De Code pensioenfondsen kent 83 normen, verdeeld in verschillende thema's, waaronder: taken en werkwijze pensioenfonds, integraal risicomanagement, verantwoord beleggen, beloningsbeleid en compliance.

SPKB heeft aan norm 60 van de Code pensioenfondsen een andere invulling gegeven middels haar statuten. Norm 60 gaat over de zittingsduur van een bestuurslid, waarbij wordt voorgeschreven dat één termijn maximaal vier jaar is. Er mag vervolgens maximaal twee keer verlengd worden. De totale duur is hierdoor 12 jaar. SPKB kent een zittingstermijn van zes jaar die één keer verlengd mag worden. De facto is dit gelijk aan de maximale duur van 12 jaar.

Klachten en geschillen

Een deelnemer kan een klacht indienen als deze van mening is dat bij de uitvoering van de pensioenreglementen zijn rechten zijn geschaad. In 2017 is één klacht ingediend bij het pensioenfonds.

Uitbestedingsbeleid

Het pensioenfonds heeft mede gezien haar beperkte omvang de bedrijfsprocessen uitbesteed aan andere partijen. Aan uitbesteding zijn risico's verbonden. Het Bestuur van SPKB heeft daarom beleid vastgesteld met betrekking tot de beheersing van risico's die samenhangen met uitbesteding van (delen van) bedrijfsprocessen.

Het uitbestedingsbeleid van SPKB is in overeenstemming met de "Beleidsregel Uitbesteding" van De Nederlandsche Bank.

In de uitvoering van haar kernactiviteiten, het administreren, beheren en uitbetalen van de pensioenen en het vermogensbeheer, staan zowel betrouwbaarheid als maximale kwaliteit van de dienstverlening voorop. De belangen van (gewezen) deelnemers, uitkeringsgerechtigden en overige belanghebbenden mogen geen gevaar lopen doordat SPKB delen van haar werkzaamheden heeft uitbesteed aan derden.

Het doel van het uitbestedingsbeleid is het waarborgen van de continuïteit en de constante kwaliteit van de dienstverlening.

Het Bestuur van SPKB toetst regelmatig of de manier waarop de uitbestede activiteiten of processen worden uitgevoerd in overeenstemming is met de gemaakte afspraken. Het Bestuur van SPKB doet dit door middel van:

- Het monitoren van de uitvoerders via het (laten) uitvoeren en beoordelen van periodieke audits bij de uitvoerder of te laten rapporteren over de stand van zaken met betrekking tot de aanbevolen verbeteringen in de ISAE 3402 rapportage of een daarmee vergelijkbare rapportage;
- Maandelijkse en kwartaalrapportages van de uitvoerder, waarin naast de gebruikelijke informatie ook wordt gerapporteerd over klachten, incidenten en uitzonderingen;
- Het actuariële rapport van de certificerende actuaaris;
- Rapportages van de accountant;
- Periodiek overleg en evaluatie met de uitvoerders over de uitvoering van de dienstverlening.

Risicomanagement

Aanwezige risico's

De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen en het nastreven van de ambitie van de pensioenregeling. Bij het beheer en de financiering van de pensioenverplichtingen loopt het fonds risico's. De risico's kunnen ingedeeld worden in financiële en niet-financiële risico's. Onderstaande tabel geeft meer uitleg rondom de risico's die het fonds loopt. Verdere kwalitatieve en kwantitatieve uitleg rondom de financiële risico's wordt gegeven in de risicoparagraaf bij de toelichting op de jaarrekening.

Financiële risico's	Definitie
Renterisico (S1)	Het fonds is gevoelig voor wijzigingen in de rente omdat de rentegevoeligheid van de beleggingen en de rentegevoeligheid van de verplichtingen niet gelijk zijn (de zogenaamde duration mismatch).
Marktrisico (S2, S4)	Het fonds loopt het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waardewijzigingen plaatsvinden.
Valutarisico (S3)	Het fonds belegt in buitenlandse waardepapieren, waardoor het fonds gevoelig is voor koersschommelingen van de betreffende valuta ten opzichte van de euro.
Kredietrisico (S5)	Het fonds loopt het risico van financiële verliezen als gevolg van faillissementen, betalingsonmacht of kredietverslechtering van tegenpartijen.
Verzekeringstechnisch risico (S6)	Het risico dat het fonds loopt met haar deelnemers op het gebied van sterfte en arbeidsongeschiktheid.
Liquiditeitsrisico (S7)	Het risico voor het fonds dat er onvoldoende liquide middelen beschikbaar zijn om op korte termijn aan de verplichtingen te kunnen voldoen en/ of het verlies dat beleggingen niet snel verkocht kunnen worden.
Beleggingsrisico (S10)	De risico's die het fonds loopt binnen haar vastgoed- en aandelenportefeuille.

Niet-financiële risico's	Definitie
Uitbestedingsrisico	Het uitbestedingsrisico is het risico voor het fonds dat de continuïteit/kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden, dan wel voor deze derden beschikbaar gestelde apparatuur en het ter beschikking gesteld personeel wordt geschaad.
Operationele risico's	Het risico dat optreedt voor het fonds bij de uitvoering van de pensioen- en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet-afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen.
Compliance risico	Het compliance risico omvat het risico voor het fonds dat niet of niet tijdig de consequenties van (veranderende) wet- en regelgeving worden onderkend, waardoor wet- en regelgeving op onderdelen wordt overtreden.
Reputatierisico	Onder reputatierisico wordt het risico verstaan dat het fonds door het handelen reputatieschade lijdt bij belanghebbenden.

Beleidsinstrumenten

Als maatstaf voor de draagkracht van het fonds wordt de beleidsdekkingsgraad genomen. De ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad kan nadelig beïnvloed worden door bovenstaande risico's. Om de risico's te beheersen en de ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad te beïnvloeden heeft het fonds een aantal beleidsinstrumenten tot haar beschikking:

- Beleggingsbeleid;
- Herverzekeringsbeleid;
- Premiebeleid;
- Toeslagbeleid.

De uitgangspunten rondom deze beleidsinstrumenten zijn gebaseerd op de risicobereidheid van het fonds welke in 2015 via een risicoanalyse door het Bestuur samen met de sociale partners is onderzocht.

De belangrijkste bevindingen hiervan zijn:

- Uit de risicoanalyse kwam een beperktere risicobereidheid. Uit het risicobereidheidsonderzoek bleek dat de deelnemers van het pensioenfonds meer risicoavers zijn dan het gemiddelde deelnemersbestand in Nederland;
- Liever een iets lager pensioen met meer zekerheid dan het verlenen van indexatie;
- De premie is een kostendekkende premie op basis van DNB UFR rente. Tevens wordt door de sponsor een toeslag gegeven van 5% gerelateerd aan de loonsom. De zgn. premiedekkingsgraad is hierdoor hoger dan 100% en draagt bij aan (het herstel van) de dekkingsgraad.

Een verdere concretisering van de beleidsuitgangspunten is gebaseerd op de in 2016 uitgevoerde ALM-studie. In deze ALM-studie is de samenhang tussen de beleidsuitgangspunten rondom de premie, toeslag en de te voeren beleggingsstrategie getoetst. Dit heeft op hoofdlijnen geleid tot onderstaand beleid.

Beleidsdekkingsgraad (BDG)	Niveau bij uitvoering ALM studie	Premie	Toeslagverlening (basis=prijsindex)	Beleggingen
BDG Vereist Eigen Vermogen Minimum Eigen Vermogen	110,8% 114,4% 104,1%	Kostendeckende premie op basis van DNB UFR rente, met een opslag van 5% over de pensioengevende loonsom	BDG > 110,0% < 125% Toeslagruimte wordt verdeeld: actieven : gepensioneerden en inactieven= 2:1 >125% actieven : gepensioneerden en inactieven= 1:1 BDG>130% hiervoor beschikbare toeslagruimte wordt aangewend voor inhaaltoeslag	Beleggingsplan 2017: Matching portefeuille 70% Return portefeuille 30% Renteafdekking 60% Valuta afdekking USD (70%), GBP en JPY (100%)

Er wordt opgemerkt dat onder het huidige Financiële Toetsingskader (FTK) het toeslagbeleid en het verlenen van mogelijke inhaaltoeslagen met name ingekaderd worden door de hoogte van de beleidsdekkingsgraad en de strategisch vereiste dekkingsgraad. Bovenstaand overzicht biedt duidelijke richtlijnen. Hierdoor loopt het fonds geen onvoorziene risico's voor wat betreft het te voeren premie- en toeslagbeleid.

Financiële risico's	Beleid
Renterisico (S1)	Het fonds dekt het grootste gedeelte van het renterisico van de verplichtingen voor 60% af.
Marktrisico (S2, S4)	Onderdeel van de investment beliefs van het pensioenfonds is het spreiden van risico's. Door deze diversificatie wordt het marktrisico verminderd.
Valutarisico (S3)	Het fonds dekt strategisch de USD voor 70% en de GPB en JPY voor 100% af. Bandbreedte afhankelijk van marktomstandigheden (70%-100%).
Kredietrisico (S5)	Het fonds belegt niet in kredietgevoelige beleggingen met een slechte rating (below investment grade).
Verzekeringstechnisch risico (S6)	Het pensioenfonds wil niet het risico dragen voor arbeidsongeschiktheid en langlevens. Deze risico's zijn derhalve verzekerd.
Liquiditeitsrisico (S7)	Het pensioenfonds belegt niet in illiquide beleggingen.
Beleggingsrisico (S10)	Conform het marktrisico wordt dit risico grotendeels tegengegaan door de goede spreiding binnen de portefeuille van het fonds.

Niet-financiële risico's	Beleid
Uitbestedingsrisico	Het fonds heeft de uitbesteding van de pensioenadministratieactiviteiten uitbesteed aan AZL N.V. De vermogensbeheeractiviteiten zijn uitbesteed aan Delta Lloyd assetmanagement en Blackrock.
Operationele risico's	Het fonds beheert dit risico mede door de ISAE 3402 rapporten die het fonds van de uitvoerders ontvangt.
Compliance risico	Het fonds heeft gedetailleerde SLA's afgesproken met haar uitvoerders. Daarnaast heeft het fonds een Audit commissie en compliance officer aangesteld die toeziet op de gedragscode door het Bestuur van het fonds.
Reputatierisico	Om dit risico te beperken heeft het fonds een integriteitsbeleid vastgesteld evenals een communicatiebeleid waarin transparante communicatie naar haar belanghebbenden voorop staat.

Controle op het gevoerde beleid

Op grond van het FTK moet continu gemonitord en aan de deelnemers gecommuniceerd worden of het gevoerde beleid resulteert in de verwachte doelstellingen. Deze wettelijke verplichting komt tot uitdrukking in de zogeheten 'risicohouding'. De risicohouding van het fonds is de mate waarin het fonds, na overleg met sociale partners en het Verantwoordingsorgaan, bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren en de mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het fonds. De risicohouding wordt verder onderverdeeld in een kortetermijnrisicohouding en een langetermijnrisicohouding.

Kortetermijnrisicohouding

De kortetermijnrisicohouding wordt gemeten aan de hand van de vereiste dekkinggraad met bijbehorende bandbreedtes. Indien op enig moment de daadwerkelijke vereiste dekkinggraad zich buiten deze bandbreedtes bevindt, is dit een eerste indicatie dat het gevoerde beleid niet in lijn is met de doelstellingen van het fonds. Het fonds heeft de risicohouding voor de korte termijn vastgesteld op een vereiste dekkinggraad tussen de 111% en 119%. Gedurende 2017 is de daadwerkelijke vereiste dekkinggraad binnen deze bandbreedtes gebleven en heeft het fonds haar beleid niet hoeven aanpassen. Eind 2017 bedraagt de feitelijk vereiste dekkinggraad 115,3%.

Langetermijnrisicohouding

De langetermijnrisicohouding komt tot uitdrukking in de jaarlijks terugkerende haalbaarheidstoets. De belangrijkste uitkomst waarnaar in de haalbaarheidstoets gekeken wordt, is het pensioenresultaat. Het pensioenresultaat is een maatstaf voor koopkrachtbehoud. Conform de risicobereidheid van het fonds heeft het Bestuur een pensioenresultaat en de ondergrenzen vanuit verschillende scenario's gedefinieerd die aansluiten op de langetermijnrisicohouding van het fonds. Het pensioenresultaat en ondergrenzen zijn door het Bestuur vastgesteld en vastgelegd in de ABTN vanuit de volgende drie situaties:

- de situatie dat het fonds precies beschikt over het vereist eigen vermogen
- de situatie dat het fonds precies beschikt over de feitelijke dekkinggraad
- de situatie van een slechtweerscenario van de feitelijke dekkinggraad

In 2015 heeft het fonds aan deze wettelijke verplichting voldaan via de aanvangshaalbaarheidstoets. Dit heeft geleid tot een pensioenresultaat van 90% vanuit de situatie dat aan de feitelijke dekkinggraad wordt voldaan. Tevens is met behulp van de aanvangshaalbaarheidstoets getoetst dat het premiebeleid realistisch en haalbaar is. In 2018 is uit de jaarlijkse haalbaarheidstoets gebleken dat de resulterende pensioenresultaten voldoen aan de in de risicohouding vastgestelde ondergrens en maximale afwijking.

Uitgangspositie	Te kiezen ondergrens	Lange termijn risicohouding		
		NORMEN	RESULTATEN	
Waarbij aan VEV wordt voldaan	Ondergrens bij verwacht pensioenresultaat op fondsniveau	90%	n.v.t.	
Feitelijke financiële positie	Ondergrens bij verwacht pensioenresultaat op fondsniveau	90%	99,7%	☒
	Maximale afwijking van pensioenresultaat op fondsniveau in slechtweerscenario	25%	19,2%	☒

Vooruitblik 2018

We zijn 2018 goed begonnen. De beleidsdekkingsgraad bedroeg per 1 januari 2018 115%, even hoog als het Vereist Eigen Vermogen (VEV). Dit betekent dat het fonds uit herstel is en dat er ruimte is voor indexatie.

Relevante zaken voor 2018 zijn de aanpassingen die voortvloeien uit de invoering van de algemene verordening gegevensbescherming (AVG/GDPR) per 25 mei 2018. Daarnaast zal de invoering van IORP II per januari 2019 de nodige aandacht van het Bestuur vragen.

Het jaar 2018 zal naar verwachting een jaar van consolidatie worden. Partijen houden hun kruit droog met het oog op de verwachte hervorming van het pensioenstelsel in 2020. Het kabinet wil binnen vijf jaar een nieuw soort individuele pensioenregeling invoeren waarin keuzevrijheid en maatwerk mogelijk zijn. Daarnaast wil het kabinet vanaf 2020 ook beginnen met de afschaffing van de doorsneepremie, waarbij alle werknemers dezelfde pensioenpremie betalen en per jaar dezelfde pensioenopbouw hebben. Dit zijn de eerste stappen op weg naar de hervorming van ons pensioenstelsel. De komende maanden wordt één en ander nader uitgewerkt door het kabinet, de Tweede Kamer, sociale partners, werkgevers en vakbonden.

Een andere ontwikkeling is dat door het afnemen van het aantal medewerkers bij KAS BANK er steeds minder actieve deelnemers zijn. Hierdoor wordt de invloed van de premie op het herstellvermogen van het fonds steeds geringer. De verwachting is wel dat er in 2018 geen hele grote afname in het aantal deelnemers zal plaatsvinden.

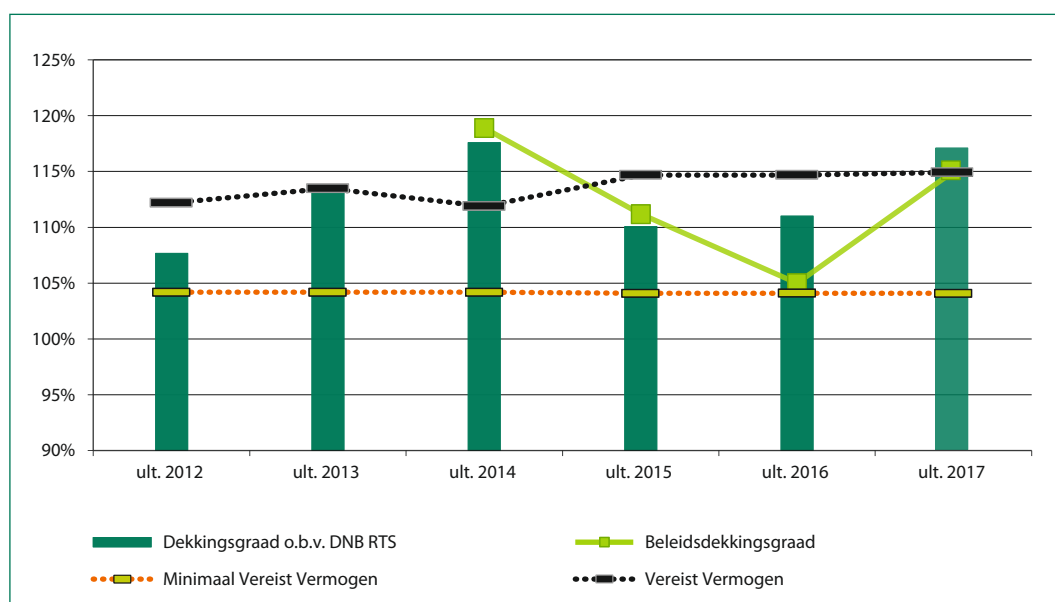
Alles overziend verwacht het Bestuur van het pensioenfonds dat er zich in 2018 weinig ingrijpende veranderingen zullen voordoen. Vanzelfsprekend blijft het Bestuur alert op ontwikkelingen en zal indien nodig hier op gepaste wijze op reageren.

Actuariële paragraaf

Financiële positie

De dekkingsgraad wordt gedefinieerd als de waarde van de beleggingen gedeeld door de totale technische voorzieningen (hierna: TV). Per 31 december 2017 bedraagt de dekkingsgraad op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur (hierna: dekkingsgraad) 116,8%. De definitie van dekkingsgraad is onder het nieuwe FTK (met ingang van 2015) uniform bepaald, waarvoorheen de meeste pensioenfondsen van een “dekkingsgraad eigen rekening” uitgingen. De beleidsdekkingsgraad (twaalfmaands gemiddelde dekkingsgraad) bedroeg per 31 december 2017 115,0%.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het verloop over de afgelopen jaren van de dekkingsgraden en het (Minimaal) Vereist Vermogen. Vanaf boekjaar 2014 is ook de beleidsdekkingsgraad weergegeven.

De dekkingsgraad van het pensioenfonds steeg van 111,0% per 31 december 2016 naar 116,8% per 31 december 2017. De beleidsdekkingsgraad bedroeg ultimo 2017 115,0%. Getoetst aan de beleidsdekkingsgraad, was het op basis van het onder FTK gedefinieerde Minimaal Vereist Vermogen voor nominale pensioenaanspraken hiermee per 31 december 2017 aanwezig. Het Vereist Vermogen (ook wel “vereiste dekkingsgraad”) was per 31 december 2017 hiermee aanwezig.

Voor het oordeel over de vermogenspositie en de toereikendheid van de technische voorzieningen wordt verwezen naar het oordeel van de waarmede actuaire in de actuariële verklaring.

Resultaat

Het resultaat van het pensioenfonds toonde in 2017 een positief saldo van 15.345, volgend op een positief resultaat over 2016 van 4.625. Het resultaat op beleggingen, inclusief wijziging rentetermijnstructuur (hierna: RTS), is doorgaans de meest significante (en volatiele) post in de bepaling van het jaarresultaat. In 2017 bedroeg dit beleggingsresultaat 12.472. De winst op aandelen droeg positief bij. Als gevolg van de gestegen rente voor waardering van de technische voorzieningen daalde de waarde van de technische voorzieningen.

In onderstaand overzicht is de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten opgenomen:

	2017	2016
Actuariële analyse van het saldo		
Premies en koopsommen	1.919	2.375
Beleggingsresultaat (inclusief wijziging RTS)	12.472	-3.992
Toeslagverlening	-9	6
Sterfte	917	-156
Arbeidsongeschiktheid	-23	69
Kosten	0	0
Mutaties / diversen	69	481
Overige resultaten	0	1.043
Aanpassing sterftegrondslagen	0	4.799
Totaal saldo van baten en lasten	15.345	4.625

Resultaten financiële opzet

De feitelijk door de werkgever af te dragen premie (feitelijke premie) over 2017 was hoger dan de kostendekkende premie (inclusief solvabiliteitsopslag). De feitelijke premie is gebaseerd op het beleidskader van het fonds.

Herstelplan

In 2015 heeft het pensioenfonds een herstelplan ingediend, op basis van de eisen van het FTK. Sindsdien is het plan telkens per 1 januari geactualiseerd. De eerder - vanuit het per 1 januari 2017 geactualiseerde herstelplan - geprognosticeerde dekkingsgraad per 31 december 2017 (113,8%) bleek lager dan de daadwerkelijke dekkingsgraad per deze datum (116,8%).

De beleidsdekkingsgraad en het Vereist Vermogen waren per 31 december 2017 aan elkaar gelijk (115,0%). Op grond hiervan is het herstelplan per 31 december 2017 beëindigd.

Technische voorzieningen

De totale technische voorzieningen (TV) zijn per 31 december als volgt vastgesteld (x€ 1.000):

	2017	2016
Technische voorzieningen voor risico van het pensioenfonds (exclusief excassokosten)	269.787	277.442
Voorziening excassokosten	7.014	7.213
Totale technische voorzieningen voor risico van het pensioenfonds	276.801	284.655
Technische voorzieningen voor risico van de herverzekeraar	911	744
Totale technische voorzieningen (TV)	277.712	285.399

De TV per 31 december 2017 zijn gewaardeerd op basis van de RTS die door DNB per deze datum is gepubliceerd.

De TV zijn vastgesteld als contante waarde van de opgebouwde aanspraken. Voor (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemers is de vaststelling gebaseerd op de in uitzicht gestelde pensioenaanspraken.

Vastgesteld te Amsterdam, 26 juni 2018

Bestuur Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK:

Pieter van der Wal, voorzitter

Jan Voskuilen, vicevoorzitter

Pol de Jaeger, secretaris

Monique Jager-Smeets

Larissa Gabriëlse

Otto Hulst

Visitatiecommissie

Verslag van de Visitatiecommissie

De wettelijke taakopdracht voor de Visitatiecommissie is toezicht houden op het bestuursbeleid en de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. Daarnaast ziet de Visitatiecommissie ten minste toe op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het Bestuur. De Code Pensioenfondsen vraagt het intern toezicht daarnaast zijn taak zo te vervullen dat het toezicht bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren en aan beheerste en integere bedrijfsvoering door het pensioenfonds.

De Visitatiecommissie richt zich uitsluitend op de ten tijde van de visitatie bestaande organisatie, procedures, processen, besluitvorming en de wijze van totstandkoming van de huidige situatie, maar doet geen uitspraak over het verleden of een bepaalde periode, indien deze niet relevant zijn voor de huidige situatie. De Visitatiecommissie betreft de Code Pensioenfondsen en de code van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioenfondsen (VITP-code) bij haar taak en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het Verantwoordingsorgaan en de werkgever en in het jaarverslag.

De Visitatiecommissie bestaat uit de volgende leden:

- Piet Molenaar (voorzitter)
- Eric Uijen
- Adriaan Heuzinkveld

Algemene conclusie en aanbevelingen

Algemeen

Op basis van de uitgevoerde visitatie zijn wij van oordeel dat het Bestuur als een goed team functioneert, de zaken op orde heeft, een verantwoord beleid voert en het pensioenfonds goed aanstuurt. Het Bestuur heeft duidelijk aandacht voor evenwichtige belangenafweging. Wel kan de verslaglegging daaromtrent nog verbeterd worden.

De risicobeheersing is in opzet passend bij aard, omvang en complexiteit van het fonds, maar dient verder vanuit de visie van het Bestuur op risicomanagement te worden uitgewerkt, op volwassenheidsniveau te worden gebracht en in de organisatie verankerd te worden.

Hieronder volgt een overzicht van de onderwerpen die wij op onze normen hebben getoetst, met een conclusie en belangrijkste aanbevelingen.

Functioneren governance

Concluderend stellen wij vast dat het bestuursmodel passend is en functioneert. Het Bestuur en Verantwoordingsorgaan streven naar een constructieve en open samenwerking. Er is periodiek overleg tussen het Bestuur en het VO. Het Verantwoordingsorgaan werkt bewust aan verbetering van de werkwijze en aan een gewenste structuur van het afleggen van verantwoording door het Bestuur en de tijdige indiening van adviezen.

Functioneren Bestuur

Wij trekken de algemene conclusie dat het Bestuur geschikt is en naar behoren functioneert.

De verschillende bestuursleden krijgen de ruimte om zich te uiten en verder te ontwikkelen. Het Bestuur evalueert zichzelf jaarlijks. De Visitatiecommissie beveelt aan dat het Bestuur ook de verschillende commissies en samenwerking met anderen regelmatig evalueert.

Beleid en verantwoordingscyclus

Het fonds beschikt over een actuele vastgelegde missie, visie en strategie. Het fonds heeft een gedegen onderbouwd besluit over de toekomst genomen en over de omstandigheden waaronder alternatieve uitvoeringsvormen worden overwogen. Het verdient aanbeveling de criteria die opgesteld zijn voor de toekomstanalyse jaarlijks te bevestigen dan wel te herijken. Aangeraden wordt nu een overzicht op te stellen van de alternatieven voor het fonds inclusief evaluatiecriteria.

Een nadere uitwerking van de strategische doelstellingen is aan te bevelen, zodat deze beter kunnen worden gevolgd. Het fonds heeft als doel om binnen het gestelde risicobudget een optimaal resultaat te behalen. Regelmatige beoordeling van de feitelijke hoeveelheid risico die wordt benut is noodzakelijk om het optimale resultaat daadwerkelijk te kunnen realiseren.

Beleggingsbeleid

Het Bestuur is zich duidelijk bewust van zijn rol met betrekking tot een optimaal beleggingsbeleid. Het fonds voert om meerdere redenen terecht een relatief simpel beleggingsbeleid. Het is aan te bevelen bij de evaluatie van het strategisch beleid te beoordelen op welke wijze het gekozen beleggingsbeleid bijdraagt aan de realisatie van de missie, visie en doelstellingen van het fonds.

Beheerste en integere bedrijfsvoering

Voor zover de Visitatiecommissie kan waarnemen is de bewaking van een beheerste bedrijfsvoering in orde. Het Bestuur gaat bewust en op een goede manier om met het thema compliance. Daarbij is er voldoende aandacht voor integriteitsrisico's en zijn adequate beheersmaatregelen genomen.

Risicomanagement

Het consistent verwerken van de risicobereidheid in de risicobeheersing lijkt in 2017 nog niet volledig geborgd. Wij bevelen aan consistente verwerking van de risicohouding in de risicobeheersing te borgen in het risicomanagementbeleid, in de risicomanagementprocessen en via de bestuurlijke jaarkalender.

Doorontwikkeling van het risicomanagementbeleid in 2018 is gepland. Mede gezien het belang dat in de sector aan het onderwerp risicomanagement wordt gegeven is het aan te bevelen in 2018 het risicomanagementbeleid af te ronden en een risicojaarplan uit te werken. De opzet en implementatie van integraal risicomanagement zal in 2018 het nodige van het Bestuur vragen. Het is aan te bevelen de organisatorische inrichting van de 3 lines of defence nader uit te werken met als aandachtspunt inbedding in de bestuursorganisatie, mede met het oog op invoeren uiterlijk eind 2018 van de IORP II-verordening.

Evenwichtige belangenafweging

Evenwichtige belangenafweging vindt plaats, echter nog niet gestructureerd onderbouwd en geborgd. Wij raden aan een besluitvormingskader met criteria vast te stellen over evenwichtige belangenafweging en dit kader bij besluitvorming te hanteren.

Code pensioenfondsen

Wij zijn van oordeel dat de Code Pensioenfondsen op goede manier wordt nageleefd door het jaarlijkse nalopen van de 83 normen, vastlegging daarvan en bespreking ervan in de bestuursvergadering.

Opvolging aanbevelingen toezicht

Wij hebben vastgesteld dat het Bestuur alle resterende acties vanuit de visitatie 2016 heeft besproken en er zo mogelijk opvolging aan heeft gegeven. De Visitatiecommissie en het Bestuur hebben een effectieve wisselwerking in auditeren, aanbevelingen en opvolging.

Tenslotte

Tot slot danken wij het Bestuur en allen, die meegewerkt hebben aan deze visitatie in de vorm van gesprekken en gegevensverschaffing voor de prettige manier waarop zij hun bijdragen hebben geleverd. De sfeer en aanpak van onze besprekingen met het Bestuur hebben wij gewaardeerd.

Wij sluiten graag af met ons vertrouwen uit te spreken in de bestuurders van het fonds. Door hun professionaliteit en wijze van besturen is het Pensioenfonds van de KAS BANK in goede handen voor de toekomst.

Reactie Bestuur op het verslag van de Visitatiecommissie

Het Bestuur dankt de Visitatiecommissie voor haar werkzaamheden en de gesprekken die het met de commissie mocht voeren. Wij danken in het bijzonder dhr. Eric Uijen die terugtreedt uit de Visitatiecommissie omdat de maximale zittingsperiode is verstreken. Wij zijn hem zeer erkentelijk voor zijn werkzaamheden in de visitaties en de wijze waarop dit heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van de inrichting en governance van het pensioenfonds.

Het Bestuur is, na een periode van veel wisselingen, weer stabiel van samenstelling. In combinatie met een betere ondersteuning van het Bestuur heeft dit ruimte gegeven om besluitvorming over de toekomst van het pensioenfonds en het (blijven) voldoen aan (ontwikkelingen in) regelgeving adequaat op te pakken. Het Bestuur is verheugd dit in het verslag van de Visitatiecommissie bevestigd te zien.

Dat neemt niet weg dat er nog steeds ruimte voor verdere verbetering is. Het Bestuur neemt de aanbevelingen van de commissie dan ook zeer ter harte. De verdere verbetering van het integrale risicomanagement, vastlegging van het tot stand komen van besluiten en de voorbereiding op de IORP-richtlijn (inbedding "3 lines of defense") zijn inmiddels onderhanden.

Verantwoordingsorgaan

Verslag van het Verantwoordingsorgaan

Inleiding

Het Verantwoordingsorgaan maakt met dit verslag gebruik van haar bevoegdheid om een oordeel uit te spreken over het gevoerde beleid van het Bestuur, de wijze waarop het is uitgevoerd en de keuzes voor de toekomst. Belangrijkste onderwerpen hierbij zijn:

- Opdracht en uitvoering
- Governance
- Premiebeleid
- Toeslagbeleid
- Beleggingsbeleid
- Communicatie
- Toekomst
- Risicobeheersing

Opdracht en uitvoering

Het fonds voert de pensioenregeling uit op basis van de Uitvoeringsovereenkomst tussen KAS BANK en het Pensioenfonds. Het Verantwoordingsorgaan constateert dat de uitvoering correct geschiedt.

Het Verantwoordingsorgaan is van mening dat het Bestuur zich inzet om volgens de bestuurlijke principes haar functie uit te oefenen en ziet dat er na jaren met wijzigingen op meerdere gebieden nu meer evenwicht en continuïteit aanwezig is.

Door de uitbesteding van een aantal zaken heeft het Bestuur meer aandacht aan haar bestuurlijke taken kunnen geven, hetgeen een positieve weerslag heeft op de samenwerking tussen de organen. Wij zouden deze positieve ontwikkeling graag gevolgd zien door een duidelijke vastlegging van haar besluiten door bijvoorbeeld het gebruik van voorlegvellen bij het nemen van besluiten en een tijdige aanlevering van informatie.

Governance

De structuur van het Pensioenfonds bestaat uit het Bestuur, het Verantwoordingsorgaan en de Visitatiecommissie.

Zowel het Bestuur als het Verantwoordingsorgaan heeft een aantal deelnemers die vanuit haar gecombineerde rol bij het pensioenfonds en het actieve dienstverband bij KAS BANK in een belangenconflict kunnen geraken. De afgelopen periode heeft het Verantwoordingsorgaan kunnen constateren dat keuzes en/of beslissingen worden genomen in het belang van het Pensioenfonds. Een goed voorbeeld hiervan betreft het besluit tot verhoging pensioenleeftijd van 67 naar 68 per 1 januari 2018.

Het Bestuur is ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar en wordt ondersteund door verschillende commissies. Het Verantwoordingsorgaan heeft het afgelopen jaar overleg gehad met de Visitatiecommissie. Het overleg met zowel Verantwoordingsorgaan als Visitatiecommissie vindt periodiek plaats en is constructief en open.

Premiebeleid

KAS BANK betaalt een kostendekkende premie. Hierin zijn alle voorziene en onvoorziene kosten begrepen die het Fonds moet maken in enig jaar (b.v. de nieuwe privacy richtlijn). Naast de kostendekkende premie betaalt KAS BANK structureel 5% van de pensioengevende salarissom, welke opslag is bedoeld om indexatie mogelijk te maken.

Sedert de omzetting van de pensioenregeling in een CDC-regeling kan nauwelijks meer gesproken worden van premiebeleid aangezien de bijdrage van de werkgever is bevroren binnen bovengenoemd kader.

Het Verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat het Pensioenfondsbestuur kostenbewust met de variabele component van de premie omgaat.

Toeslagbeleid

Alhoewel er tekenen zijn dat de ECB haar rentebeleid gaat wijzigen, blijft het opkoop programma van obligaties vooralsnog in stand en zijn er in de komende maanden geen belangrijke renteverhogingen te verwachten. Het rendement van de beleggingen van het pensioenfonds blijft daardoor onder druk staan, waardoor indexatie van de pensioenen niet mogelijk is, dan wel zeer gering zal zijn.

Het Verantwoordingsorgaan is positief over de evenwichtige belangenafweging van het Bestuur bij het toekennen van de toeslag voor de actieve en in-actieve deelnemers. Het VO ziet het daarom als een positief signaal dat het Bestuur van het pensioenfonds op basis van de resultaten over het verslagjaar 2017 heeft besloten tot een beperkte indexatie die binnen haar verantwoordelijkheid haalbaar is van 0,92% voor de actieven en 0,46% voor de inactieven per 1 juli 2018.

Beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid wordt door externe managers uitgevoerd. De vastrentende portefeuille wordt door Delta Lloyd Asset Management (nu NNIP) gemanaged, de aandelen portefeuille door BlackRock. KAS BANK verzorgt de afdekking van de valutarisico's. In 2017 zijn er geen grote wijzigingen doorgevoerd in de beleggingen. Positieve ontwikkeling is de extra aandacht voor ESG beleid. Het Verantwoordingsorgaan is positief over de terugkoppeling over dit proces en ziet de invoering hiervan in 2018 vol vertrouwen tegemoet.

Communicatie

Het Verantwoordingsorgaan is reeds een aantal jaren met het Bestuur in gesprek over verbetering van de communicatie met de deelnemers.

Aandachtspunten hierbij zijn in het afgelopen jaar geweest:

- Gelijke toegankelijkheid (website) van informatie voor actieve en inactieve deelnemers
- Zorg voor een adequaat (e-mail) adresbestand zodat informatie kan worden gedeeld met de deelnemers
- Regelmaat in de informatievoorziening over voor de deelnemers relevante zaken zoals dekkingsgraden, herstelplannen en indexatie
- Informatie over de betekenis van gewijzigde regelgeving
- Regelmatige toezending van de PF-update

Het Bestuur van het fonds is met de diverse punten hard aan de slag gegaan. Inmiddels is ons duidelijk dat de realisering van de meeste punten in 2018 z'n beslag gaat krijgen. Het Verantwoordingsorgaan is tevreden over de positieve ontwikkelingen op dit gebied.

Toekomst

De toekomst van het Pensioenfonds blijft een belangrijk onderwerp. Uit communicatie met het Bestuur is gebleken dat ook in 2017 dit onderwerp de juiste aandacht heeft gekregen en dat de mogelijke scenario's bekend zijn. De keuze om deze scenario's op dit moment niet uit te werken is goed onderbouwd door het Bestuur.

Indien er in de toekomst concrete ontwikkelingen zijn, waardoor deze scenario's wel uitgewerkt dienen te worden, adviseert het Verantwoordingsorgaan het Bestuur te zorgen voor goede communicatie en documentatie met doelstellingen, normkader, procesgang en onderbouwing van besluitvorming.

Risicobeheersing

Afgelopen jaar zijn verdere stappen gezet in het op niveau brengen van het integrale risicomanagement. De consistente verwerking van de risicohouding is nog niet op het verwachte risicomanagement niveau geborgd. Er is aandacht gegeven aan het risicomanagement beleid, maar verdere realisatie hiervan zal komend jaar essentieel worden. Mede als gevolg van de IORP II richtlijnen, waarin met name de three lines of defence ingebed in de bestuursorganisatie moet worden. Tevens is er in 2017 een project gestart ten behoeve van de implementatie van GDPR.

Slotopmerking

Het Verantwoordingsorgaan waardeert de samenwerking met het Bestuur en is positief over het functioneren van het Bestuur. Ondanks enig commentaar over tijdige aanlevering van documentatie verwacht het Verantwoordingsorgaan ook in 2018 goed met het Bestuur samen te werken. Vooral de toekomst van het pensioenfonds, communicatie en evenwichtige belangenbehartiging van alle stakeholders blijft voor het Verantwoordingsorgaan ook in 2018 een speerpunt.

Verantwoordingsorgaan van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK:

- Jeannet Bijker
- Erik Bobeldijk
- Michou Hamburg
- Barbara Kampman
- Nico van Leeuwen

Lijst van afkortingen

ECB	Europese Centrale Bank
ESG	Environmental Sustainable Governance
GDPR	General Data Protection Regulation
NNIP	NN Investment Partners
NN	Nationale Nederlanden
IORP II	Europese Pensioenfonds richtlijn

Reactie Bestuur op het verslag van het Verantwoordingsorgaan

Wij danken de leden van het Verantwoordingsorgaan voor de constructieve samenwerking en nemen de aanbevelingen over.

De consequenties voor het pensioenfonds van mogelijke wijzigingen in de pensioenwetgeving en van mogelijke wijzigingen van het pensioenbeleid van de sponsor zullen door het Bestuur van het pensioenfonds nauwlettend worden gevolgd. Daarnaast heeft het Bestuur blijvend aandacht voor een gedegen besluitvorming, adequate risicobeheersing, prudent beleggingsbeleid en een duidelijke informatievoorziening in het belang van alle deelnemers.

Het Bestuur van de Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa	2017	2016
Beleggingen voor risico pensioenfond[s] [1]		
Aandelen	99.719	93.416
Vastrentende waarden	214.572	214.701
Derivaten	11.001	11.941
	325.292	320.058
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [2]	911	744
Vorderingen en overlopende activa [3]	815	1.432
Liquide middelen [4]	9.439	10.824
Totaal activa	336.457	333.058

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2017	2016
Stichtingskapitaal en reserves [5]	46.640	31.295
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [6]	276.801	284.655
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [7]	911	744
	277.712	285.399
Beleggingen voor risico pensioenfonds [1]		
Derivaten	5.389	2.278
Kortlopende schulden en overlopende passiva [8]	6.716	14.086
Totaal passiva	336.457	333.058

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2017	2016
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [9]		
Directe beleggingsopbrengsten	1.860	1.900
Indirecte beleggingsopbrengsten	5.964	22.145
Directe kosten van vermogensbeheer	-365	-314
	7.459	23.731
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [10]	7.316	9.720
Saldo van overdrachten van rechten [11]	-936	-1.216
Pensioenuitkeringen [12]	-5.561	-5.268
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [13]		
Pensioenopbouw	-4.463	-5.176
Toeslagverlening	-9	6
Rentetoevoeging	619	159
Onttrekkingen pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	5.715	5.361
Wijziging marktrente	4.174	-28.114
Resultaat op kanssystemen	822	-348
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	967	1.479
Wijzigingen actuariële grondslagen	0	4.799
Overige wijzigingen	29	142
	7.854	-21.692
Herverzekering [14]	-155	29
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [15]	-632	-686
Overige baten en lasten [16]	0	7
Saldo van baten en lasten	15.345	4.625

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Bestemming van het saldo

Algemene reserve

	2017	2016
	15.345	4.625

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2017	2016
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	7.057	9.894
Uitkeringen uit herverzekering	82	826
Overgenomen pensioenverplichtingen	51	411
Overige	0	7
	7.190	11.138
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-5.564	-5.262
Overgedragen pensioenverplichtingen	-987	-664
Premies herverzekering	-849	-438
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-716	-738
	-8.116	-7.102
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	1.863	1.901
Verkopen en aflossingen beleggingen	18.928	40.647
Koersresultaat liquide middelen	50	9
	20.841	42.557
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-14.907	-50.244
Directe kosten van vermogensbeheer	-264	-395
Betaald collateral	-4.564	-9.418
	-19.735	-60.057
Mutatie liquide middelen	180	-13.464
Saldo liquide middelen 1 januari	8.859	22.323
Saldo liquide middelen 31 december	9.039	8.859
Saldo liquide middelen 31 december	9.439	10.824
Schulden aan kredietinstellingen 31 december	0	-765
Uitgegeven/verstrekt collateral	-400	-1.200
	9.039	8.859

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

Het doel van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK, statutair gevestigd te Amsterdam (hierna "SPKB") is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt SPKB uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. SPKB geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van KAS BANK N.V.

De pensioenregeling van SPKB zag er op 31 december 2017 op hoofdlijnen als volgt uit:

Regeling voor werknemers geboren op of na 1 januari 1950

Pensioensysteem	Middellood, CDC -regeling
Pensioenrichtleeftijd	67 jaar
Opbouw% ouderdomspensioen	1,875%
Opbouw% partnerpensioen	70%
Partnerpensioen	20% opbouw/80% risicobasis
Maximum pensioengevend loon	103.317
Franchise	14.185
Maximum pensioengrondslag	89.132
Pensioenpremie	40,6% van pensioengrondslag

Overeenstemmingverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW, met uitzondering van artikel 390 en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Algemene grondslagen

Gehanteerde grondslagen bij de opstelling van de jaarcijfers

De grondslagen voor financiële verslaggeving zijn op alle in deze jaarrekening vermelde perioden voor SPKB consistent toegepast met uitzondering van de schattingswijzigingen zoals toegelicht op de volgende pagina. De jaarcijfers worden gepresenteerd in duizenden euro's, tenzij anders weergegeven. In tabellen opgenomen berekeningen zijn gebaseerd op niet-afgeronde bedragen; er kunnen zich daarom afrondingsverschillen voordoen. De euro fungeert als de functionele valuta van SPKB.

Voor vergelijkingsdoeleinden zijn, daar waar nodig, de vergelijkende cijfers aangepast.

Waarderingsgrondslagen

De jaarrekening is opgesteld op basis van historische kostprijs met uitzondering van de onderstaande activa en passiva:

- Toelichting 1, Beleggingen voor risico pensioenfonds
- Toelichting 6 en 7, Technische voorzieningen

Baten worden in de Staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten en lasten worden in de Staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

In het bijzonder wordt informatie over belangrijke punten van schattingsonzekerheden en kritische oordelen bij de toepassing van de grondslagen die het meest van invloed zijn op de in de jaarrekening opgenomen bedragen gegeven in de volgende onderdelen van de toelichting:

- Toelichting 1, waardering van derivaten
- Toelichting 6 en 7, waardering van de technische voorzieningen

Schattingswijzigingen

In 2017 is besloten om vanaf 1 januari 2018 de fiscale pensioenleeftijd te wijzigen naar 68 jaar. Deze overgang is actuarieel neutraal en heeft geen impact op de waarde van de pensioenaanspraken.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden verantwoord in de Staat van baten en lasten opgenomen onder Beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

Vreemde valuta

Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten opgenomen onder Beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

Niet-monetaire activa die volgens de verkrijgingsprijs worden gewaardeerd in een vreemde valuta worden omgerekend tegen de wisselkoers op transactiedatum.

Niet-monetaire activa die volgens de actuele waarde worden gewaardeerd in een vreemde valuta worden omgerekend tegen de wisselkoers op transactiedatum.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Specifieke grondslagen

Financiële instrumenten

Algemeen

De financiële instrumenten van SPKB bestaan uit de beleggingen voor risico pensioenfonds.

Een financieel instrument wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar SPKB zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Waardering bij eerste opname

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid en die onafhankelijk van elkaar zijn. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de transacties niet in het kader van executie of liquidatie worden uitgevoerd.

Na eerste opname worden aandelen, vastrentende waarden en derivaten als volgt gewaardeerd:

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Dividenden worden in de Staat van baten en lasten verantwoord onder beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (directe beleggingsopbrengsten) op het moment dat het recht van de entiteit wordt gevestigd. In het geval van beursgenoteerde effecten is dit de datum waarop het aandeel ex-dividend gaat. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten onder Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (indirecte beleggingsopbrengsten).

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers, inclusief overlopende interest. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Couponrente wordt in de Staat van baten en lasten verantwoord onder beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (directe beleggingsopbrengsten). Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten onder beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (indirecte beleggingsopbrengsten).

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen, en inclusief overlopende interest of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingmodellen. De derivaten met een negatieve waarde zijn opgenomen op de passiva zijde van de balans.

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten onder Beleggingsresultaten voor risico pensioenfondsen (indirecte beleggingsopbrengsten).

Securities lending

Beleggingen die in het kader van een securities-lendingcontract worden uitgeleend, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor deze beleggingen. Als onderpand ontvangen geldmiddelen worden opgenomen onder beleggingen. Indien als onderpand ontvangen geldmiddelen zijn herbelegd, worden deze beleggingen opgenomen onder de desbetreffende beleggingscategorie. De schuld uit hoofde van de ontvangen zekerheden is opgenomen onder de overige schulden. Indien uit hoofde van een securities-lendingprogramma als zekerheid beleggingen zijn ontvangen worden deze beleggingen en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. Alle uit het securities-lendingprogramma voortvloeiende baten en lasten worden volgens het toerekenbeginsel over de looptijd van de betreffende transacties verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Het herverzekeringsdeel technische voorziening betreft de contante waarde van de nog te ontvangen termijnen van de herverzekeraar voor de arbeidsongeschiktheidsrente (i.v.m. premievrijstelling voor de huidige arbeidsongeschikten). De contante waarde is berekend op basis van de grondslagen voor waardering van de technische voorziening voor risico fondsen. De te ontvangen uitkeringen worden verondersteld niet te wijzigen gedurende de uitkeringsperiode. De uitkering wordt maandelijks betaald gedurende de looptijd van het contract. Indien de overeenkomst wordt beëindigd, keert Delta Lloyd per 31 december 2018 de contante waarde van de toekomstige termijnen van de ingegane arbeidsongeschiktheidsrente uit. Het kredietrisico op de herverzekeraar is gezien de geringe omvang niet opgenomen op de balans.

Overige activa, vorderingen en overlopende activa

Overige activa, vorderingen en overlopende activa worden bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde benadert de boekwaarde. Na eerste opname worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfondsen en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderinggrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de rekenrente.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van de op de balansdatum geldende pensioenreglementen en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van prudente grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van onder meer de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- Rekenrente: De rentetermijnstructuur ultimo boekjaar zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.
- Sterftekansen: ontleend aan door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG 2016, toegepast met ervaringssterfte (op basis van correctietabel gemiddelde van inkomensklassen "Hoog" en "HoogMidden" (Mercer Model 2016)).
- Voor partnerpensioen is aangenomen dat de vrouwelijke partner drie jaar jonger is dan de verzekerde man en de mannelijke partner drie jaar ouder dan de verzekerde vrouw.
- Gehuwdheid: bij de vaststelling van de Voorziening voor partnerpensioen wordt uitgegaan van leeftijdsafhankelijke gehuwdheidskansen.
- De opslag voor dekking van excassokosten is 2,6% van de voorziening.

Mutaties in de voorziening pensioenverplichting als gevolg van onder meer toeslagen, uitkeringen, pensioenopbouw en wijziging marktrente worden verantwoord in de Staat van baten en lasten.

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdompensioen en voorzover van toepassing op het nabestaandenpensioen.

Rentetoevoeging

De technische voorziening wordt vastgesteld op basis van een door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Onder deze post is de voor de technische voorziening benodigde interest opgenomen, waarbij van de éénjaarsrente van de rentetermijnstructuur is uitgegaan -/- 0,217% (2016: -/- 0,060%).

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Het herverzekeringsdeel technische voorziening betreft de contante waarde van de nog te ontvangen termijnen van de herverzekeraar voor de arbeidsongeschiktheidsrente (i.v.m. premievrijstelling voor de huidige arbeidsongeschikten). De contante waarde is berekend op basis van de grondslagen voor waardering van de technische voorziening voor risico fonds. De te ontvangen uitkeringen worden verondersteld niet te wijzigen gedurende de uitkeringsperiode. De uitkering wordt maandelijks betaald gedurende de looptijd van het contract. Indien de overeenkomst wordt beëindigd, keert Delta Lloyd per 31 december 2018 de contante waarde van de toekomstige termijnen van de ingegane arbeidsongeschiktheidsrente uit. Het kredietrisico op de herverzekeraar is gezien de geringe omvang niet opgenomen op de balans.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde. Na eerste opname worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Resultaatbepaling

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan:

- rente;
- dividend;
- soortgelijke opbrengsten.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde en niet-gerealiseerde beleggingsopbrengsten;
- valutaverschillen inzake deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties.

Kosten vermogensbeheer

Onder de kosten vermogensbeheer worden de kosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Rentetoevoeging

De rentetoevoeging wordt berekend over de beginstand van de voorziening pensioenverplichtingen en de mutaties hierin gedurende het jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoerings- en administratiekosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoerings- en administratiekosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Herverzekering

Het pensioenfonds heeft haar overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico verzekerd bij Delta Lloyd.

Het betreft hier het overlijdens- en het arbeidsongeschiktheidsrisico. Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Het herverzekeringscontract met Delta Lloyd is per 1 januari 2016 gewijzigd. Er is geen winstdeling van toepassing.

Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Bestemming van het saldo

Het saldo wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen, tussen SPKB en de sponsor KAS BANK en tussen SPKB en de bestuurders van SPKB.

Transacties met verbonden partijen

Betreffende de uitvoeringsovereenkomst tussen SPKB en KAS BANK met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling is het volgende relevant:

- de wijze waarop de premie wordt vastgesteld;
- de wijze waarop en de termijnen waarin de premie moet worden voldaan;
- de procedures die van toepassing zijn bij het niet-nakomen van de verplichting tot premiebetaling van de sponsor;
- procedures die gelden bij het opstellen en wijzigen van het pensioenreglement;
- voorwaarden waaronder toeslagverlening (indexatie) plaatsvindt; en
- uitgangspunten en procedures die van toepassing zijn ten aanzien van de besluitvorming over vermogensoverschotten en vermogenstekorten.

Er hebben zich, net als in 2016, gedurende het verslagjaar, buiten de bestuursbezoldigingen, geen transacties voorgedaan tussen SPKB en bestuurders van SPKB.

Bezoldiging bestuurders

Er vindt geen bezoldiging plaats aan de bestuurders van SPKB met uitzondering van het gepensioneerde lid, niet in dienst van KAS BANK.

Belastingen

De activiteiten van SPKB zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Bestemming van Saldo van baten en lasten

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de resultaatbestemming. Het positieve saldo van baten en lasten van € 15.345 wordt ten gunste van de reserves gebracht.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen belangrijke gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2016	Aankopen/ Verstrek- kingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koers- verschillen	Niet- gerealiseerde koers- verschillen	Stand ultimo 2017
Aandelen	93.416	3.937	-5.900	248	8.018	99.719
Vastrentende waarden	214.701	11.200	-9.974	-15	-1.340	214.572
Derivaten	9.663	0	-3.054	3.061	-4.058	5.612
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	317.780	15.137	-18.928	3.294	2.620	319.903
Derivaten met een negatieve waarde (passiva zijde)	2.278					5.389
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds activa zijde	320.058					325.292

Methodiek bepaling marktwaarde

Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.

Niveau 2: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.

Niveau 3: De waarde wordt direct of indirect vastgesteld aan de hand van de netto contante waarde berekening. Daarnaast vallen derivaten die volgens een waarderingmethode worden vastgesteld, waarbij gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata, onder deze categorie.

Niveau 4: Andere geschikte methoden.

Categorie	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2017
Aandelen	0	0	99.719	0	99.719
Vastrentende waarden	50.628	0	163.944	0	214.572
Derivaten	0	0	5.612	0	5.612
Totaal belegd vermogen	50.628	0	269.275	0	319.903

Categorie	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2016
Aandelen	0	0	93.416	0	93.416
Vastrentende waarden	54.458	0	160.243	0	214.701
Derivaten	0	0	9.663	0	9.663
Totaal belegd vermogen	54.458	0	263.322	0	317.780

[2] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Stand per 1 januari

Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Stand per 31 december

De post "Herverzekeringsdeel technische voorzieningen" betreft de elders verzekerde aanspraken. Hiervan heeft 0 (2016: 0) een resterende looptijd korter van dan één jaar en 911 (2016: 744) een resterende looptijd van langer dan één jaar.

[3] Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen op verzekeringsmaatschappijen

Terugvorderbare dividendbelasting

Vorderingen uit hoofde van kosten vermogensbeheer

Vordering m.b.t. uitgegeven/verstrekst cash collateral

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

[4] Liquide middelen

ING Bank N.V.¹⁾

Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen

Totaal liquide middelen ter vrije beschikking van het fonds

Liquide middelen uit hoofde van ontvangen collateral

(niet ter vrije beschikking van het fonds)

	2017	2016
	744	177
	167	567
	911	744
	341	0
	36	38
	38	194
	400	1.200
	815	1.432
	164	158
	3.973	0
	4.137	158
	5.302	10.666
	9.439	10.824

1) Met een kredietlimiet van 350.

Passiva**[5] Stichtingskapitaal en reserves**

Stand per 1 januari
Saldobestemming boekjaar

2017	2016
31.295	26.670
15.345	4.625

Stand per 31 december

46.640	31.295
---------------	---------------

Totaal eigen vermogen

46.640	31.295
---------------	---------------

Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt

11.337	104,1%	11.677	104,1%
--------	--------	--------	--------

Het vereist eigen vermogen bedraagt

41.645	115,0%	42.062	114,7%
--------	--------	--------	--------

De beleidsdekkingsgraad is

115,0%	105,0%
--------	--------

De aanwezige dekkingsgraad is

116,8%	111,0%
--------	--------

De aanwezige dekkingsgraad wordt berekend door het pensioenvermogen te delen door de pensioenverplichtingen.

De berekening is als volgt:

$$(46.640 + 277.712) / 277.712 = 116,8\%$$

De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2017 tenminste gelijk aan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds niet meer in een reservetekort verkeert. De vermogenpositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als voldoende.

Technische voorzieningen**[6] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds**

Stand per 1 januari
Mutatie boekjaar volgens Staat van baten en lasten

284.655	262.963
-7.854	21.692

Stand per 31 december

276.801	284.655
----------------	----------------

	2017	2016
[7] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand per 1 januari	744	177
Mutatie	167	567
Stand per 31 december	911	744
De post "Herverzekeringsdeel technische voorzieningen" betreft de elders verzekerde aanspraken. Hiervan heeft 0 (2016: 0) een resterende looptijd korter van dan één jaar en 911 (2016: 744) een resterende looptijd van langer dan één jaar.		
Totaal technische voorzieningen	277.712	285.399
De technische voorzieningen zijn als volgt opgebouwd		
Actieve deelnemers ¹⁾	76.445	92.199
Gewezen deelnemers	121.359	113.018
Pensioengerechtigden	78.997	79.438
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	911	744
	277.712	285.399
[8] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Schulden aan kredietinstellingen	0	765
Uitgegeven/verstrekst collateral	400	1.200
Verplichting uit hoofde van ontvangen collateral	5.302	10.666
Schulden uit hoofde van beleggingstransacties	230	0
Schulden aan aangesloten ondernemingen	462	721
Schulden aan verzekeringsmaatschappijen	0	343
Belastingen en sociale premies	125	128
Schulden uit hoofde van kosten vermogensbeheer	30	85
Schulden uit hoofde van kosten onafhankelijke accountant	31	55
Schulden uit hoofde van kosten actuaris	84	92
Schulden uit hoofde van overige kosten	52	31
	6.716	14.086
De kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.		

1) Inclusief arbeidsongeschikte deelnemers.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden

De beloning (vacatiegeld en reiskostenvergoeding) voor de (voormalige) bestuurders tezamen bedraagt € 20.000,- (2016: € 7.000,-).

Overige bezoldigingen

Gedurende het boekjaar 2017 waren geen overige bezoldigingen van toepassing.

Personeel

Gedurende het boekjaar 2017 had SPKB geen personeelsleden in dienst.

	2017	2016
[9] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen		
Directe beleggingsopbrengsten		
Aandelen	35	0
Vastrentende waarden	659	499
Derivaten	1.210	1.468
Subtotaal	1.904	1.967
Banken	-43	-61
Waardeoverdrachten	0	-4
Herverzekeraar	-1	-2
Totaal directe beleggingsopbrengsten	1.860	1.900
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
- Aandelen	248	0
- Vastrentende waarden	-15	-126
- Derivaten	3.061	14.158
	3.294	14.032
<i>Ongerealiseerde resultaten</i>		
- Aandelen	8.018	9.618
- Vastrentende waarden	-1.340	8.674
- Derivaten	-4.058	-10.188
- Valutaverschillen	50	9
	2.670	8.113
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	5.964	22.145

In de indirecte beleggingsopbrengsten zijn de indirecte kosten opgenomen die via de beleggingsfondsen rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn verdisconteerd in de koersen van de betreffende beleggingsfondsen. De indirecte beleggingskosten bedroegen in totaal 412 (2016: 500). Voor meer informatie wordt verwezen naar de kostenparagraaf in het bestuursverslag.

Directe kosten van vermogensbeheer

Beheerkosten:

- Aandelen
- Vastrentende waarden

Transactiekosten:

- Overige beleggingen

Bewaarloon

Beleggingsadministratie

Beleggingsadvies

Bankkosten e.d.

Totaal directe kosten vermogensbeheer

De directe kosten vermogensbeheer omvatten de zichtbare ('directe') kosten die het fonds op factuurbasis betaalt. De transactiekosten zijn deels gesaldeerd met de beleggingsopbrengsten. De transactiekosten kunnen niet betrouwbaar worden vastgesteld, omdat deze verrekend zijn in de aan- en verkoopprijzen. De toelichting op de kosten vermogensbeheer inclusief de rechtstreeks ten laste van rendementen gebrachte kosten in overeenstemming met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie is opgenomen in het bestuursverslag op pagina 23.

Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds

	2017	2016
	-123	-107
	38 ¹⁾	88 ¹⁾
	-26	-25
	-9	-11
	-220	-231
	-22	-18
	-3	-2
Totaal directe kosten vermogensbeheer	-365	-314
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	7.459	23.731

1) De negatieve kosten betreft een verrekening van Delta Lloyd met de in rekening gebrachte fee bij de Delta Lloyd fondsen.

	2017	2016
[10] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Periodieke premies	7.316	8.639
Correctie premieberekening 2015	0	-419
	7.316	8.220
Enmalige aanpassing in verband met gewijzigde afspraken met werkgever	0	1.500
	7.316	9.720
Kostendeekkende premie	6.090	7.070
Feitelijke premie	7.316	8.639
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
Onvoorwaardelijke aanspraken	4.717	5.484
Opslag in stand houden vereist vermogen	693	806
Opslag voor uitvoeringskosten	680	780
	6.090	7.070
De feitelijke/verschuldigde premie is als volgt samengesteld:		
Kostendeekkende premie	6.090	7.070
Opslag 5% loonsom	1.226	1.569
	7.316	8.639
<i>Toelichting</i>		
De verschuldigde premie wordt vastgesteld op basis van de kostendeekkende premie . Bij de berekening van de kostendeekkende premie wordt de door DNB voorgeschreven RTS gebruikt. Naast de kostendeekkende premie is structureel een opslag verschuldigd van 5% van de som van de pensioengevende salarissom. De totale kostendeekkende premie over 2017 bedraagt € 6,1 miljoen (2016: € 7,1 miljoen).		
[11] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen	51	411
Overgedragen pensioenverplichtingen	-987	-1.627
	-936	-1.216

	2017	2016
[12] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-4.248	-4.298
Partnerpensioen	-941	-951
Wezenpensioen	-23	-18
Subtotaal	-5.212	-5.267
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	-349	-1
Totaal pensioenuitkeringen	-5.561	-5.268
[13] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Pensioenopbouw	-4.463	-5.176
Toeslagverlening	-9	6
Rentetoevoeging	619	159
Onttrekkingen pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	5.715	5.361
Wijziging marktrente	4.174	-28.114
Resultaat op kanssystemen	822	-348
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	967	1.479
Wijzigingen actuariële grondslagen	0	4.799
Overige wijzigingen	29	142
	7.854	-21.692
[14] Herverzekering		
Premies herverzekering	-254	-308
Uitkeringen uit herverzekering	99	382
Winstdeling herverzekering	0	-45
	-155	29

	2017	2016
[15] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie		
Regulier	-243	-239
Implementatie	0	-27
Overige incidentele kosten	-17	-11
Herverzekering	-5	-17
Totaal administratie	-265	-294
Onafhankelijke accountant		
Controle van de jaarrekening	-55	-68
Andere controle diensten	0	0
Totaal onafhankelijke accountant	-55	-68
Actuaris		
Jaarwerk	-74	-69
Certificering	-25	-21
Actuarieel advies	-49	-107
Totaal actuaris	-148	-197
Bestuurskosten (kosten ambtelijk secretariaat)	-20	-43
Bestuurskosten (vergoedingen)	-20	-7
Verantwoordingsorgaan (vergoedingen)	-2	0
Visitatiecommissie (vergoedingen)	-18	0
Opleidingskosten	-34	-7
Contributies en bijdragen	-28	-27
Overige kosten	-42	-43
Totaal pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-632	-686
[16] Overige baten en lasten	0	7
Saldo van baten en lasten	15.345	4.625

Actuariële analyse van het saldo

	2017	2016
Premies en koopsommen	1.919	2.375
Beleggingsresultaat (inclusief wijziging RTS)	12.472	-3.992
Toeslagverlening	-9	6
Sterfte	917	-156
Arbeidsongeschiktheid	-23	69
Kosten	0	0
Mutaties / diversen	69	481
Overige resultaten	0	1.043
Aanpassing sterftegrondslagen	0	4.799
Totaal saldo van baten en lasten	15.345	4.625

Risicoparagraaf

(bedragen in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2017 van 115,0% en 2016 van 114,7%.

	2017		2016	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	8.202	3,0	6.784	2,4
Aandelen- en vastgoed risico (S2)	29.285	10,4	29.794	10,4
Valutarisico (S3)	6.638	2,4	7.898	2,8
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	10.390	3,7	11.107	3,9
Verzekeringstechnisch risico (S6)	9.633	3,5	9.840	3,4
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer risico (S10)	0	0,0	0	0,0
Diversificatie-effect ¹⁾	-22.503	-8,0	-23.361	-8,2
Totaal Vereist Eigen Vermogen	41.645	15,0	42.062	14,7
Aanwezige dekkingsgraad		116,8		111,0
Beleidsdekkingsgraad		115,0		105,0
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,1		104,1
Vereiste dekkingsgraad		115,0		114,7

1) Het elimineren van risico's die niet gelijktijdig in de markt optreden.

De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2017 gelijk aan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds niet meer in een tekort verkeert.

In boekjaar 2017 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 115,0%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2016 van 105,0%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 10%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de beleggingen. Door gebruik te maken van rentederivaten wordt de looptijd van de beleggingen verlengd.

Onderstaande duratie cijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 17,2 jaar (2016: 19,6 jaar).

Duratie van de pensioenverplichtingen 21,0 jaar (2016: 21,5 jaar).

Voor de vaststelling van het renterisico bij het Vereist Eigen Vermogen worden de kasstromen van de rentegevoelige beleggingen afgezet tegen de kasstromen van de voorziening pensioenverplichtingen. Vervolgens worden beide kasstromen afgezet tegen door DNB bepaalde renteschokken die per looptijd verschillen. Op basis van deze renteschokken kan de impact op de technische voorziening en de impact op alle rentegevoelige beleggingen worden berekend. Overeenkomstig kan een afdekkingspercentage worden berekend. Rentegevoeligheid is één van de belangrijkste factoren bij de bepaling van de (strategische) assetallocatie van de portefeuille.

Strategische verdeling 2017

	in €	%
Impact op technische voorziening voor risico Pensioenfonds	23.293	
Impact op de rentegevoelige beleggingen	15.091	
Renterisico	8.202	3,0
Afdekkingspercentage		60%

De procentuele renteafdekking is berekend op basis van de marktrente (exclusief UFR).

SPKB kijkt bij afdekking van het renterisico naar de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen voor de swapcurve. Ten behoeve van het vaststellen van het renterisico in het vereist eigen vermogen wordt de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen gebaseerd op de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De vastrentende waarden worden gewaardeerd op de swapcurve. Het (verplicht) hanteren van twee verschillende rentecurves kan gevolgen hebben voor de hoogte van de renteafdekking; een effect op de ene rentecurve kan namelijk een ander effect op de andere rentecurve tot gevolg hebben. Bovenstaande renteafdekking o.b.v. de berekening van het renterisico binnen het vereist eigen vermogen van 60% wijkt in 2017 niet af van de strategische renteafdekking van 60%.

Derivaten

Het renterisico is onder andere afgedekt door middel van renteswaps.

De afdekking van het renterisico is vastgesteld op 60% met een bandbreedte van 55-65%. Eind 2017 was het renterisico van de verplichtingen voor 60,0% (2016: 63,0%) afgedekt met de portefeuille vastrentende waarden en met renteswaps. Op basis van de UFR is de hedge ratio 70,4%. SPKB stuurt de rentehedge overigens op basis van de dagcurve en niet de UFR curve, omdat de dagcurve een beter beeld van de economische werkelijkheid geeft.

Rentederivaten per 31 december 2017

Type contract	Expiratie- datum	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Swap	21-12-2029	10.000	3.306	0	3.306
Swap	19-11-2030	30.000	6.794	0	6.794
Swap	27-04-2046	17.000	0	-992	-992
Swap	27-04-2056	26.000	0	-2.287	-2.287
Swap	27-04-2066	13.000	0	-1.597	-1.597
		96.000	10.100	-4.876	5.224

Rentederivaten per 31 december 2016

Type contract	Expiratie- datum	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Swap	21-12-2029	10.000	3.815	0	3.815
Swap	19-11-2030	30.000	7.130	0	7.130
Swap	27-04-2046	17.000	42	0	42
Swap	27-04-2056	26.000	0	-161	-161
Swap	27-04-2066	13.000	0	-196	-196
		96.000	10.987	-357	10.630

SPKB gebruikt derivaten hoofdzakelijk om marktrisico's af te dekken. Een van de belangrijkste risico's uit het gebruik van derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Per 31 december 2017 zijn dit RBS Plc, Nomura en Rabobank voor rentederivaten en KAS BANK voor valutaderivaten. Ook worden contracten zo veel mogelijk afgesloten op basis van standaardvoorwaarden, zodat posities van SPKB adequaat worden afgedekt door verkregen onderpanden en zekerheden. Onderpand wordt op dagbasis uitgewisseld voor de rente derivaten. Voor de valutatermijn affaires wordt geen onderpand uitgewisseld, vanwege de korte looptijd van de contracten en daardoor lagere exposure.

SPKB heeft eind 2017 € 5,6 miljoen (2016: € 10,7 miljoen) aan onderpand ontvangen in de vorm van liquiditeiten. Het ontvangen onderpand staat ter vrije beschikking van SPKB (SPKB is juridisch, maar geen economisch eigenaar). SPKB heeft € 0,4 miljoen (2016: 1,2 miljoen) aan onderpand verstrekt in de vorm van liquiditeiten. Eind 2017 is geen onderpand ontvangen in de vorm van (staats) obligaties (2016: idem).

Hoogte buffer

Op basis van de Vereist Eigen Vermogenberekeningen bedraagt de buffer voor het strategisch renterisico 8.202 (3,0%) ultimo 2017.

Aandelen- en vastgoed risico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en hedgefonds en private equity in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Verdeling Zakelijke waarden en Vastgoed per categorie:</i>				
Ontwikkelde markten (Mature markets)	85.479	85,7	83.334	89,2
Opkomende markten (Emerging markets)	14.240	14,3	10.082	10,8
	99.719	100,0	93.416	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch zakelijke waarden risico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging.

De buffer voor het strategisch zakelijke waarden risico bedraagt 29.285 (10,4%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

	2017		2016	
	€	%	€	%
<i>Totaal beleggingen ¹⁾ naar valuta vóór afdekking met derivaten</i>				
Amerikaanse dollar	53.295	16,5	51.498	16,2
Australische dollar	2.200	0,7	2.283	0,7
Canadese dollar	3.084	0,9	3.083	1,0
Britse pound sterling	5.602	1,7	5.755	1,8
Hongkongse dollar	3.982	1,2	2.848	0,9
Japanse yen	7.624	2,4	7.413	2,3
Zwitserse frank	2.569	0,8	2.662	0,8
Deense kroon	575	0,2	505	0,2
Noorse kroon	253	0,1	202	0,1
Zweedse kroon	850	0,3	876	0,3
Singaporese Dollar	417	0,1	371	0,1
Overige	9.189	2,8	6.761	2,1
Niet Euro	89.640	27,7	84.257	26,5
Euro	233.846	72,3	233.724	73,5
Totaal beleggingen exclusief derivaten	323.486	100,0	317.981	100,0
Waarde derivaten	388		-967	
Totaal beleggingen inclusief derivaten	323.874		317.014	
<i>Totaal beleggingen ¹⁾ naar valuta ná afdekking met derivaten</i>				
Amerikaanse dollar	19.100	5,9	17.736	5,6
Australische dollar	2.200	0,7	2.283	0,7
Canadese dollar	3.084	0,9	3.083	1,0
Britse pound sterling	-115	0,0	-38	0,0
Hongkongse dollar	3.982	1,2	2.848	0,9
Japanse yen	374	0,1	135	0,0
Zwitserse frank	2.569	0,8	2.662	0,8
Deense kroon	575	0,2	505	0,2
Noorse kroon	253	0,1	202	0,1
Zweedse kroon	850	0,3	876	0,3
Singaporese Dollar	417	0,1	371	0,1
Overige	9.189	2,8	6.761	2,1
Niet Euro	42.478	13,1	37.424	11,8
Euro	281.396	86,9	279.590	88,2
Totaal beleggingen inclusief derivaten	323.874	100,0	317.014	100,0

1) Inclusief liquide middelen beschikbaar voor beleggingen en (beleggings)schulden aan kredietinstellingen.

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerders valutatermijntransacties afgesloten. De post valutatermijntransacties bestaat uit de volgende transacties, omgerekend in euro per 31 december 2017:

Valutaderivaten per 31 december 2017

Type contract	Expiratie- datum	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Forward GBP	29-01-2018	GBP 5.677	0	-38	-38
Forward JPY	29-01-2018	JPY 7.293	45	0	45
Forward USD	29-01-2018	USD 34.564	381	0	381
			426	-38	388

Ten aanzien van het strategisch valutabeleid van SPKB geldt dat 70% van de exposure in US dollar (USD), Japanse Yen (JPY) en Britse pond (GBP) wordt afgedekt (bandbreedte afhankelijk van marktomstandigheden (70% - 100%).

Het totaalbedrag dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo jaar 28% (2016: 27%) van de beleggingsportefeuille. Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten per saldo 388 (2016: -967), dit betreft het saldo van de valutaderivaten met een positieve reële waarde.

Valutaderivaten per 31 december 2016

Type contract	Expiratie- datum	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Forward GBP	30-01-2017	GBP 4.947	0	-263	-263
Forward JPY	30-01-2017	JPY 894.940	528	0	528
Forward USD	30-01-2017	USD 35.638	0	-1.232	-1.232
			528	-1.495	-967

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het strategisch valutarisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het strategisch valutarisico bedraagt 6.638 (2,4%).

Grondstoffenrisico

Bij de berekening van het Vereist Eigen Vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch grondstoffenrisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 35%. Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen en hoeft daarom geen buffers hiervoor aan te houden.

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de vooraf afgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geassocieerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als risicovol beschouwd.

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende waardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het strategisch kredietrisico van 10.390 (3,7%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevensrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Het pensioenfonds hanteert bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen de meest recente overlevingstafels (prognosetafel AG 2016), met fondsspecifieke ervaringssterfte. Dit neemt niet weg dat toekomstige ontwikkelingen kunnen leiden tot nog verdere verbetering of tot verslechtering van de levensduur en dat dientengevolge in de toekomst verdere verhoging of verlaging van de voorziening pensioenverplichtingen aan de orde kan komen.

Hoogte buffer

Dit vertaalt zich in een buffer voor het strategisch verzekeringstechnisch risico van 9.633 (3,5%).

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen.

De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

	2017		2016	
	€	%	€	%
Aandelen				
<i>Grote posten:</i>				
<i>Aandelen beleggingsfondsen groter dan 2% van het balanstotaal:</i>				
MSCI World B fnd ex controversial weapons	86.295	25,6	84.236	25,3
Emerging Markets Equity Index ESG Screened Fund	13.424	4,0	0	0,0
BLR Emer Mrkts ex-con Weapons Equity index Fund B	0	0,0	9.180	2,8
Vastrentende waarden				
<i>Verdeling vastrentende waarden per soort:</i>				
Staatsobligaties	145.339	67,7	156.666	73,0
Bedrijfsobligaties (Credit funds)	66.232	30,9	47.546	22,1
Index linked bonds	1.998	0,9	2.113	1,0
Hypotheken	0	0,0	6.350	3,0
Geldmiddelen	1.003	0,5	2.026	0,9
	214.572	100,0	214.701	100,0
<i>Grote posten:</i>				
<i>Obligatiedebiteuren groter dan 2% van het balanstotaal:</i>				
Staatsobligaties Duitsland	14.283	4,2	15.033	4,5
Staatsobligaties Nederland	9.554	2,8	10.076	3,0
Bovengenoemde staatsobligaties betreffen alleen de directe beleggingen in staatsobligaties.				
<i>Grote posten:</i>				
<i>Vastrentende beleggingsfondsen groter dan 2% van het balanstotaal:</i>				
Delta Lloyd Corporate Bond Fund	44.717	13,3	35.761	10,7
Delta Lloyd Sovereign Bond Fund	96.981	28,8	105.661	31,7
Delta Lloyd Collateralized Bond Fund	22.247	6,6	18.822	5,7
Netherlands princ strip 0% 15/1/2042	22.424	6,7	23.425	7,0

	2017		2016	
	€	%	€	%
Derivaten				
<i>Verdeling derivaten per soort:</i>				
Valutaderivaten	388	6,9	-967	-10,0
Rentederivaten	5.224	93,1	10.630	110,0
	5.612	100,0	9.663	100,0

Er zijn geen beleggingen uitgeleend en er zijn geen beleggingen in premiebijdragende ondernemingen.

Hoogte buffer

In het standaardmodel is geen rekening gehouden met een buffer voor concentratierisico. Het risico dient sec kwalitatief toegelicht te worden.

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. De buffer voor het strategisch actief beheer risico bedraagt 0 (0%).

Vastgesteld te Amsterdam, 26 juni 2018

Bestuur Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK:

Pieter van der Wal, voorzitter

Jan Voskuilen, vicevoorzitter

Pol de Jaeger, secretaris

Monique Jager-Smeets

Larissa Gabriëlse

Otto Hulst

Overige gegevens

Statutaire resultaatbestemming

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de resultaatbestemming. Het saldo van baten en lasten wordt gemuteerd in de reserves.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK te Amsterdam is aan Milliman Pensioenen v.o.f. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2017.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Milliman Pensioenen v.o.f.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik op totaalniveau een materialiteit bepaald van € 1.038.000,- en op postenniveau van € 69.200,-. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 69.200,- te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK is naar mijn mening voldoende.

Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amsterdam, 26 juni 2018

drs. R. van der Meer AAG
verbonden aan Milliman Pensioenen v.o.f.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK

Verklaring over de jaarrekening 2017

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de stichting op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017 van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK te Amsterdam (de stichting) gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2017;
- de staat van baten en lasten over 2017; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 BW.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Groningen, 26 juni 2018

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
drs. H.D.M. Plomp RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2017 van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.